

Evaluatie Sociale Kanstrajecten Jongeren Caribisch Nederland

Johan Bokdam en Benjamin Bremer (Oberon)
Peter Donker van Heel (de Beleidsonderzoekers)
Rob van den Bergh (Curconsult)
Wilma Böhm-Sandig (Olovka Onderwijsconsultancy)

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Achtergrond van het onderzoek.....	5
1.2	Doel en vraagstelling	7
1.3	Aanpak.....	8
2	Bonaire	10
2.1	Doelgroep	10
2.2	Vormgeving, organisatie, samenwerking: uitvoering SKJ	11
2.3	Resultaten en uitstroom.....	14
2.4	Wensen en behoeften	16
3	Saba	19
3.1	Doelgroep	19
3.2	Vormgeving, organisatie, samenwerking: uitvoering SKJ	20
3.3	Resultaten: geslaagden en uitstroom naar werk of vervolgonderwijs.....	23
3.4	Wensen en behoeften	23
4	Sint Eustatius	27
4.1	Doelgroep	27
4.2	Vormgeving, organisatie, samenwerking en uitvoering SKJ	28
4.3	Resultaten en uitstroom.....	30
4.4	Wensen en behoeften	30
5	Algemene bevindingen en aanbevelingen	31
5.1	Doelgroep	31
5.2	Positionering en organisatie.....	33
5.3	Aanbevelingen	35
Bijlage 1	Literatuurlijst	39
Bijlage 2	Gesprekspartners	40
Bijlage 3	Interviewleidraad	42
Bijlage 4	Discussievragen SKJ 2.0	43
Bijlage 5	Lijst met afkortingen	45

1 Inleiding

Het ministerie van OCW heeft Oberon gevraagd een evaluatie van de Sociale Kanstrajecten jongeren (SKJ) in Caribisch Nederland uit te voeren. In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond en aanleiding van het onderzoek, doel- en vraagstelling en de gehanteerde aanpak.

1.1 Achtergrond van het onderzoek

De openbare lichamen Bonaire, Sint-Eustatius en Saba hebben, middels de Wet sociale kanstrajecten BES¹, de plicht tot het onderhouden van een systeem waarin voortijdig schoolverlaters² worden doorverwezen naar onderwijs of arbeidsmarkt of, wanneer nodig, een sociaal kanstraject krijgen aangeboden. Deze wet geldt op de eilanden in de plaats van de in de rest van Nederland geldende RMC (Regionaal Meld- en Coördinatiepunt)-wetgeving, die ongeveer hetzelfde doel nastreeft.

Bredere sociale context

Voortijdig schoolverlaten en de aanpak daarvan hangt sterk samen met problematieken rondom onderwijs, arbeidsmarkt, welzijn en de familie- en buurtomstandigheden van de jongeren. Deze context is per eiland verschillend. Op Bonaire is het gemiddelde werkloosheidspercentage in 2016 van 15 tot 25-jarigen meer dan 20 procent. Op St. Eustatius is een kwart van de jongeren tussen 15 en 24 jaar niet op school of aan het werk³.

Er is sprake van een aantal specifieke aandachtspunten wat betreft de arbeidsmarkt. Zo fluctueert de werkgelegenheid op Bonaire relatief sterk. Veel inwoners verlaten het eiland wanneer ze werkloos zijn, vaak richting Zuid- of Noord-Amerikaanse landen. Anderen vertrekken voor een opleiding elders, vaak in Noord-Amerika of Europees Nederland. In perioden waarin de werkgelegenheid toeneemt, immigreren relatief veel arbeiders vanuit landen in de regio naar de BES-eilanden. Vaak gaat het hier om mensen die al dan niet legaal op een van de eilanden (meestal Bonaire) terechtkomen. Hierdoor vindt verdringing plaats en het leidt tot een verstoorde aansluiting tussen het beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt⁴.

Daarnaast zijn er achterliggende problemen in de sociale thuissituaties van jongeren op de BES-eilanden, die doorwerken op sociale en onderwijskansen. Naast een laag inkomen is er sprake van kindermishandeling, tienerzwangerschappen, afwezige ouders en een toename in spijbelen en drugsgebruik. Unicef typeert als aspecten van multidimensionale armoede kwesties als uitsluiting, gebrek aan kansen, slechte kwaliteit van sociale dienstverlening, chronische gezondheidsklachten en fysieke beperkingen⁵, en constateert dat hier op de BES-eilanden relatief veel sprake van is.

¹ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028506/>

² Jongeren van 18 tot 25 jaar zonder startkwalificatie, zonder aanstelling of arbeidsovereenkomst en die niet naar school gaan.

³ Unicef (2019) Situatianalyse kinderen en jongeren in Caribisch Nederland

⁴ Straatmeijer, J. (2018). *Onderzoek naar een ijkpunt voor het sociaal minimum in Caribisch Nederland*.

⁵ Van der Zee, S., & Hoebé, D. (2019) *Veiligheidsbeeld BES 2018*. Openbaar Ministerie Bonaire, Sint Eustatius en Saba en Unicef (2019) Situatianalyse kinderen en jongeren in Caribisch Nederland

Sociale kantrajecten jongeren

Het doel van de kantrajecten en de Wet SKJ BES is het verbeteren van de basiskennis- en vaardigheden en de sociale redzaamheid van jongeren die de school verlaten zonder diploma, zodat zij uiteindelijk (weer) kunnen instromen in het reguliere onderwijs of op de arbeidsmarkt

De Wet SKJ BES regelt verantwoordelijkheden, rechten en plichten van overheden en inwoners van de eilanden in Caribisch Nederland in het kader van deze kantrajecten. De wet uit 2011 is een voortzetting van de sociale vormingsplicht, een programma dat was ontwikkeld door de Nederlandse Antillen en sinds 2006 onderdeel was van het jeugdbeleid van de eilanden.

Een voortijdig schoolverlater wordt door de wet SKJ BES gedefinieerd als een inwoner van een openbaar lichaam die de leeftijd van 18 jaar heeft bereikt, maar nog niet de leeftijd van 25 jaar, niet beschikt over een startkwalificatie, niet werkzaam is op grond van een aanstelling of arbeidsovereenkomst en geen onderwijs meer volgt.

Bij de uitvoering van de sociale kantrajecten belegt de wet SKJ BES verantwoordelijkheden bij verschillende instanties. De openbare lichamen hebben de verantwoordelijkheid om een projectbureau en een uitvoeringsinstantie in stand te houden en te bekostigen. Het projectbureau nodigt alle voortijdig schoolverlaters uit en verwijst hen naar het onderwijs of de arbeidsmarkt. Als dat niet lukt, voert het projectbureau een educatieve intake uit om te onderzoeken of de betrokkene in aanmerking komt voor een sociaal kantraject en over welke kennis en vaardigheden deze beschikt. Vervolgens beheert het projectbureau een deelnemersregister en houdt het toezicht op de uitvoeringsinstantie. De uitvoeringsinstantie heeft op zijn beurt tot taak om een individueel afgestemd sociaal kantraject voor de jongeren vast te stellen, op grond van de resultaten van de educatieve intake, en gebaseerd op een raamplan waarin het aanbod van sociale kantrajecten is beschreven.

De sociale kantrajecten duren minstens zes maanden en hoogstens twee jaar, waarna de deelnemer een certificaat of diploma ontvangt, afhankelijk van de aard van het traject⁶. Tijdens het traject ontvangt de deelnemende jongere van het projectbureau een maandelijkse bijdrage om een SKJ-traject te volgen van 188 dollar per maand en eventueel een bijdrage voor kinderopvang. Er wordt samen met de SKJ-uitvoerings-organisatie een individueel ontwikkelingsplan opgesteld, afhankelijk van de behoeften van de deelnemer.

Knelpunten in de uitvoering

In 2008 kwamen uit een eerste evaluatie van de Sociale Vormingsplicht de volgende knelpunten naar voren⁷:

- beperkt bereik, uitval en absentie;
- wisselende kwaliteit van de uitvoering;
- gebrek aan onderwijsbevoegde docenten (mbo-niveau) en goede stagebegeleiding;
- weinig zicht op rendement, zeker op de langere termijn – duurzame plaatsing/kans op werk;
- gebrekkige samenwerking met regulier onderwijs.

Een deel van deze knelpunten is de afgelopen jaren opgepakt. Onder meer via de Onderwijsagenda Caribisch Nederland is de brede onderwijskwaliteit in Caribisch Nederland gezamenlijk en met succes aangepakt. Dit geldt ook voor de SKJ-uitvoering. In 2017 heeft de Inspectie van het Onderwijs een

⁶ <https://wetten.overheid.nl/BWBR0028506/>

⁷ Klaver en Odé (2008) Ex-interim evaluatie sociale vormingsplicht.

evaluatie uitgevoerd naar (onder andere) de sociale kantrajecten op de BES-eilanden.⁸ Daaruit bleek dat twee van de drie uitvoeringsinstanties sinds 2015 voldoen aan de basiskwaliteit voor onderwijs. Sinds 2018 voldoen alle drie uitvoeringsinstanties aan de basiskwaliteit, toen de inspectie ook de kwaliteit van de SKJ door uitvoeringsorganisatie New Challenges Foundation op Sint Eustatius als voldoende beoordeelde. Uit de evaluatie van de Inspectie werd duidelijk dat de mate van succes onder de deelnemers zich lastig laat voorspellen en – los van de kwaliteit van het programma – in hoge mate bepaald wordt door persoonlijke en financiële omstandigheden. Deze persoonlijke en financiële omstandigheden spelen een dermate belangrijke rol onder de deelnemers, dat het aantal deelnemers dat het traject voortijdig verlaat ieder jaar sterk kan variëren en relatief groot is, vergeleken met regulier vo- en mbo-onderwijs

Blijvende aandachtspunten lijken zicht op en bereik van de doelgroep, bestendigheid van de uitstroom, een wisselend perspectief op werk en vooral voor de bovenwindse eilanden de kleine doelgroep en beperkte schaalgrootte van de eilanden. Ook ervaren de openbare lichamen en de uitvoeringsorganisaties van de sociale kantrajecten knelpunten vanuit de huidige wet- en regelgeving.

1.2 Doel en vraagstelling

Doel van het onderzoek

De openbare lichamen hebben aangegeven een aantal knelpunten te ervaren in het uitvoeren van de wet, waardoor zij een herziening van de wet wenselijk achten. De openbare lichamen en het ministerie van OCW hebben ook behoefte aan een meer fundamentele herziening van de wet. Het eerste doel van dit onderzoek is in kaart te brengen hoe de uitvoering van de wet op de drie eilanden is verlopen. Het tweede doel is helder maken welke wensen er zijn ten aanzien van, en welke mogelijkheden er zijn voor, een herziening van de wet.

Onderzoeksvragen

Het onderzoek geeft afzonderlijk voor elk van de drie eilanden en overkoepelend antwoord op de volgende vragen:

Doelgroep

1. In hoeverre zijn alle jongeren in de doelgroep in beeld, hoe groot is de doelgroep en hoe en door wie wordt dit geregistreerd?
2. Wat is er al bekend over de achtergrond van deze jongeren en de redenen van vroegtijdig schoolverlaten?
3. Welk deel van de jongeren wordt zonder kantraject naar onderwijs of werk doorverwezen, en hoe worden deze jongeren daarbij begeleid?
4. Hoeveel jongeren kregen een kantraject aangeboden afgelopen jaren?

Vormgeving en uitvoering sociale kantrajecten

5. Welke partijen zijn betrokken bij de vormgeving en uitvoering van de kantrajecten? Hoe verloopt deze samenwerking (specifiek tussen de in de wet aangegeven partijen)?
6. Hoe ziet het proces van registratie en doorverwijzing eruit, is hierin de verdeling van verantwoordelijkheden duidelijk en wordt deze goed ingevuld?

⁸ Inspectie van het Onderwijs (2017) De ontwikkeling van het onderwijs in Caribisch Nederland 2014-2016.

7. Hoe wordt het te volgen traject voor een jongere bepaald, in hoeverre is er sprake van maatwerk in de kanstrajecten en hoe lang duren de aangeboden trajecten?
8. Worden de trajecten tussentijds geëvalueerd en leidt dit tot aanpassingen aan de trajecten?
9. Voldoen de aangeboden kanstrajecten aan de in de wet gestelde voorwaarden?
10. Wat is de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de trajecten?
11. In hoeverre is er sprake van begeleiding en nazorg na afronding van een sociaal kanstraject en in hoeverre zijn scholen, werkgevers of zorginstellingen hierbij betrokken?
12. In hoeverre hebben uitvoeringsorganisaties de afgelopen periode verbeteringen gerealiseerd, welke verbeteringen worden nog beoogd, en in hoeverre hebben de organisaties hier plannen voor opgesteld?
13. In hoeverre wordt er onderling samengewerkt en geleerd tussen SKJ-organisaties op de eilanden?
14. Hoeveel SKJ-middelen ontvangen de organisaties, hoe worden deze besteed en wat is daarbij de verhouding tussen uitvoeringskosten en toelage voor de jongeren?

Resultaten

15. Tot welke resultaten hebben de kanstrajecten geleid, in termen van uitstroom naar school of werk?
16. Wat weten werkgevers over SKJ-trajecten, de jongeren die daar uitstromen en wat is hun perceptie?
17. Is er zicht op in hoeverre de doorverwijzingen, met en zonder kanstraject, duurzaam succesvol zijn, en in hoeverre en wordt dit gemonitord?

Evaluatie en advies

18. Wat vinden de betrokkenen goed gaan, welke elementen en mechanismen wil men graag behouden in de toekomst?
19. Welke knelpunten zijn er in de uitvoering en hoe is daar tot nu toe mee omgegaan?
20. Wat zijn mogelijkheden voor andere (meer preventieve) aanpak van vroegtijdig schoolverlaten?
21. Hoe is de samenwerking met andere, al dan niet vanuit de overheid, opgezette initiatieven ten behoeve van arbeidsbemiddeling?
22. Welke aanknopingspunten levert het onderzoek voor de wetgever voor eventuele aanpassing van de Wet SKJ? Welke adviezen volgen hieruit?
23. Welke aanknopingspunten levert het onderzoek voor verbetering van de organisatie en uitvoering van de dienstverlening aan de doelgroep? Welke adviezen volgen hieruit?
24. Welke overige aanknopingspunten biedt het onderzoek in het belang van de betrokkenen en de doelgroep? Welke adviezen volgen hieruit?

1.3 Aanpak

Gegeven het doel, de vragen, de specifieke context van de regio en de verschillen tussen de eilanden van Caribisch Nederland is het onderzoek kwalitatief en verklarend van aard. De uitvoering heeft gelopen van juli 2019 tot en met december 2019. Hieronder lichten we de belangrijkste activiteiten toe.

Vorbereiding

Het onderzoek is begeleid door een interne begeleidingscommissie vanuit directie mbo van het ministerie van OCW waarmee de definitieve onderzoeksopzet is vastgesteld. Daarnaast was er een bredere klankbordgroep betrokken met vertegenwoordigers vanuit verschillende OCW-directies en de ministeries van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) en Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) om een integraal perspectief op de doelgroep en problematieken mee te nemen.

Deskresearch is uitgevoerd op de wetgevingshistorie, relevant ander onderzoek naar de huidige situatie omtrent de doelgroep en evaluaties en (voortgang)rapportages over de uitvoering van de sociale kanstrajecten. In aanvulling op de documentenanalyse hebben we een ronde achtergrondgesprekken in Europees Nederland gevoerd, om de gespreksronde op de eilanden goed voor te bereiden.

Interviews BES

Op basis van de informatie die is opgehaald uit de documentenanalyse en interviews is een gespreksleidraad opgesteld en zijn de afspraken voor de interviews op de drie eilanden gemaakt. Een aankondiging van het onderzoek is via RCN uitgezet, daarnaast zijn persoonlijk alle relevante betrokkenen benaderd. De dataverzameling op de drie eilanden is eind september tot en met half oktober 2019 uitgevoerd, door een gemengd onderzoeksteam met onderzoekers woonachtig in Europees Nederland en op Bonaire en Curaçao. De eerste stap was een interne kick-off en een kennismaking met de vertegenwoordigers van RCN/OCW. Na een eerste ronde gezamenlijke interviews splitste het team op in 'team Bonaire' en 'team Saba en Sint Eustatius', elk met een Nederlandse senior onderzoeker en een lokale senior expert, die samen de interviews met de relevante betrokkenen ter plaatse uitvoerden. In totaal zijn ongeveer 30 persoonlijke diepte-interviews gehouden met relevante betrokkenen. Een volledige lijst met gesprekspartners is opgenomen in bijlage 1, de gespreksleidraad is opgenomen in bijlage 2.

Analyse en eerste bevindingenrapport

Na afronding van alle gesprekken hebben we ons gericht op de analyse van alle verzamelde data. Een eerste presentatie met bevindingen is besproken met de klankbordgroep op 1 november. Daarna zijn de bevindingen van het onderzoek samengevat in een conceptrapportage. Na bespreking met de begeleidingscommissie vormde dit conceptrapport de basis voor een werkconferentie op 4 december 2019, waarin betrokkenen reflecteren op de bevindingen en de toekomst van de SKJ-trajecten op de drie eilanden.

Werkconferentie

Op 4 december heeft het ministerie van OCW met alle verschillende betrokkenen van de drie eilanden een werkconferentie gehouden op Bonaire over de toekomst van de SKJ. Tijdens de conferentie presenteerden we als onderzoeksteam allereerst het conceptrapport, om de eerste bevindingen voor te leggen en de betrokkenen de kans te geven hierop te reageren of deze aan te vullen. Het tweede doel van de conferentie was het verzamelen van informatie en input van de eilanden ten aanzien van de adviezen over de toekomst van de wet. In de middag gingen betrokkenen per eiland onderling in gesprek over de inrichting van de SKJ en de betekenis daarvan voor eventuele veranderingen in de wetgeving.

Dit rapport

In dit eindrapport presenteren we integraal de uitkomsten van de verschillende activiteiten. De uitkomsten van de verschillende besprekingen zijn ook opgenomen in de tekst. In de hoofdstukken twee tot en met vier bespreken we de bevindingen per eiland. In het slothoofdstuk brengen we algemene conclusies, wensen en aanbevelingen samen die voor alle drie de eilanden opgaan.

2 Bonaire

2.1 Doelgroep

Voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs op Bonaire

Bonaire kent begin 2018 ongeveer 20 duizend inwoners, vierduizend meer dan begin 2011. Het eiland kent één middelbare school, de Scholengemeenschap Bonaire (SGB). De SGB is een brede scholengemeenschap voor voortgezet onderwijs en mbo. Tot voor kort bood de SGB mbo 2, 3 en 4 opleidingen aan en inmiddels heeft SGB ook een groep studenten die mbo 1 volgt. In 2018 bestond de leerlingpopulatie van SGB uit 1.123 vo-scholieren en 495 mbo-studenten.

De doelgroep van de wet Sociale Kantrajecten heeft naast het ontbreken van een startkwalificatie, vaak te maken met meerdere problemen, zoals het gebruik van drank, drugs of het leven in armoede. Ook het hebben van een of meerdere kinderen op jonge leeftijd, de afwezigheid van ouders en spijbelen spelen een rol binnen deze groep jongeren. Daarnaast was het gemiddelde werkloosheidspercentage in 2016 van 15- tot 25- jarigen meer dan 20 procent en fluctueert de werkgelegenheid op het eiland sterk. De doelgroep van de sociale kantrajecten heeft op Bonaire dus te maken met een aantal sociale problemen alsmede met bredere problemen die voor het gehele eiland gelden.

Op Bonaire is geen goed zicht op de groep jongeren zonder startkwalificatie. Er is geen goede registratie van de voortijdig schoolverlaters, ook het OLB en de leerplichtfunctionaris hebben geen volledig zicht op de situatie van de jongeren.

Fundashon FORMA, de uitvoeringsorganisatie van de Sociale Kantrajecten op Bonaire, heeft het beste zicht op de problemen van de jongeren en het aantal jongeren dat in de doelgroep van de Sociale Kantrajecten valt. Met ongeveer 300 jongeren die een traject volgen bereikt FORMA een substantieel deel van de doelgroep. De algemene overtuiging is echter ook dat een deel van de potentiële doelgroep nog zonder opleiding of regulier werk op het eiland buiten zicht is.

Naast de problemen die bestaan in de groep jongeren van 18-24 jaar, behoeven ook jongeren in andere leeftijdscategorieën aandacht op Bonaire. Allereerst gaat het hierbij om '24-plussers', die net buiten de SKJ-kaders vallen. Deze groep heeft bijvoorbeeld ook te kampen met werkloosheid en heeft vaak niet de juiste scholing om een baan te vinden op het eiland, waardoor arbeidsbemiddeling, bijscholing en begeleiding ook voor hen nuttig kunnen zijn.

De tweede groep jongeren die nu buiten de kaders van de Sociale Kantrajecten valt zijn jongeren van 16 of 17 jaar oud die geen onderwijs meer volgen. Hierbij gaat het ten eerste om jongeren die praktijkonderwijs hebben gevolgd en alsnog een diploma willen behalen. Deze groep wordt gezien als een 'vergeten groep', omdat zij nu als het ware in het gat tussen praktijkonderwijs en vervolgonderwijs vallen. Ten tweede is er een groep jongeren die onder de 18 het onderwijs heeft verlaten maar nog wel leerplichtig is en daarmee 'thuiszitter' is. Deze groep valt onder een ander wettelijk kader, maar heeft mogelijk wel baat heeft bij deelname aan een SKJ-traject.

2.2 Vormgeving, organisatie, samenwerking: uitvoering SKJ

Bij het aanbieden en uitvoeren van de Sociale Kanstrajecten zijn op Bonaire het openbaar lichaam en de uitvoeringsorganisatie FORMA betrokken. FORMA is oorspronkelijk een organisatie voor volwasseneducatie. Volgens de geïnterviewde betrokkenen is FORMA door de tijd heen steeds meer extra taken op zich gaan nemen. Naast de Sociale Kanstrajecten biedt FORMA ook educatie rondom alfabetisering en vak- en talencursussen (tweedekansonderwijs) aan en verzorgt FORMA voor de scholengemeenschap Bonaire (SGB) de mbo 1 opleidingen.

Formeel zou het Projectbureau zich namens het openbaar lichaam Bonaire (OLB) moeten bezighouden met de werving en het verzorgen van een instaptoets (educatieve intake). In de praktijk gebeurt dit niet en bestaat er geen Projectbureau. FORMA verzorgt de taken van het Projectbureau rondom werving en intake, het OLB draagt zorg voor de financiering van FORMA en de betaling van de toelagen aan SKJ-jongeren.

Werving en deelname

In de praktijk voert FORMA zelf de werving van jongeren uit. FORMA probeert de doelgroep op verschillende manieren te bereiken en te werven voor de Sociale Kanstrajecten. Ze gebruiken hiervoor onder andere de radio, sociale media zoals Facebook, organiseren open dagen en zetten de informele kanalen van de medewerkers in. Daarnaast komt een deel van de instroom via Scholengemeenschap Bonaire en, in mindere mate, van maatschappelijke organisaties zoals Stichting Forsa (Stichting Project)⁹ bij de SKJ terecht. De instroom via de SGB is volgens FORMA de laatste twee jaar afgenomen, wellicht door een toenemende kwaliteit van het onderwijs en de start van mbo-1 op de SGB.

Tabel 2.1. Deelnemers SKJ/FORMA

	2017	2018
SKJ Básiko	38	17
mbo hoofdtraject	162	126
ATL	39	22
Basistraject JICN	8	nb
Totaal	247	165

Bron: jaarverslagen FORMA 2018 en 2019

De in paragraaf 2.1 genoemde 300 jongeren die FORMA bedient, is de groep jongeren die op wat voor manier dan ook betrokken is bij FORMA. Hierbij kan het bijvoorbeeld ook gaan om werving die nergens op uitloopt. De 165 en 247 jongeren die in bovenstaande tabel genoemd worden, zijn jongeren die daadwerkelijk begeleiding ontvingen van FORMA in het kader van een sociaal kanstraject of een mbo-opleiding.

Studenten komen via drie routes bij FORMA binnen. Een deel van de studenten stroomt na een vmbo-opleiding of praktijkonderwijs op de SGB in op de mbo-1 opleiding bij FORMA. Een ander deel van de studenten is in een eerder stadium uitgevallen uit het onderwijs, is vsv-er en komt via de SKJ-werving in

⁹ Stichting Project is een pedagogisch behandelcentrum waar jongeren met hechtingsproblematiek worden behandeld. Zie <http://www.stichtingproject.com/nl> en p.9

een voortraject of in het mbo-onderwijs. Ten slotte is er een groep jongeren die 'uit zichzelf' naar FORMA komt om zich in te schrijven voor een SKJ, zowel vanuit Bonaire als vanuit andere (ei)landen.

Alle jongeren die een mbo-1 opleiding volgen bij FORMA zijn als student ingeschreven bij SGB. In de praktijk wordt de groep mbo-1 studenten in de leeftijd 18-24 jaar oud door Forma bestempeld als SKJ-gerechtigde en worden de overige studenten gezien als 'reguliere' mbo-1 studenten. Vanuit het huidige wettelijke kader is een combinatie van een skj-traject voor schoolverlaters met een inschrijving in het reguliere onderwijs (in dit geval bij de SGB) formeel echter niet mogelijk. De vraag die hierbij gesteld kan worden is hoe de verantwoordelijkheid en bekostiging verhelderd kan worden zonder het gewenste doel – schoolverlaters volgen weer onderwijs dat leidt tot een kwalificatie – in de weg te staan.

Uit navraag na het bezoek aan Bonaire blijkt dat in het huidige schooljaar 59 van de mbo-1 studenten bij FORMA SKJ-gerechtigd zijn (36 procent van de totale mbo-1 groep). Hoe deze aantallen zich verhouden tot bovenstaande aantallen uit de jaarverslagen van FORMA, of de cijfers van DUO over aantallen mbo-studenten, is niet duidelijk.

Het traject

Wanneer een jongere bij FORMA binnenkomt in het kader van de Sociale Kanstrajecten, wordt er allereerst een intake gedaan. Aan de hand van deze intake, de resultaten op de instaptoets en de wens van de jongere wordt vervolgens bepaald hoe het te volgen traject eruit komt te zien. Hierbij wordt per individuele deelnemer gekeken naar de achtergrond en de situatie waarin een jongere zich bevindt. Hierbij worden ook de redenen van uitstroom van school meegenomen.

Het SKJ-programma bestaat uit twee delen. Allereerst volgt een deel van de deelnemers, afhankelijk van hun beginsituatie, een voortraject dat *Básiko* wordt genoemd. Tijdens dit voortraject staan de persoonlijke- en professionele ontwikkeling van de jongeren centraal. *Básiko* bestaat uit een curriculum met verschillende vakken, inhoudelijk en sociaal-emotioneel, en een maatschappelijke stage. Voorheen duurde dit traject altijd zes maanden, maar sinds afgelopen jaar is dit uitgebreid naar een jaar. Hieraan lag de constatering ten grondslag dat een deel van de deelnemers na zes maanden nog niet voldoende voorbereid was op het mbo.

Na het volgen van *Básiko* volgt het tweede deel van het traject, dat in fasen wordt aangeboden, waarbij het traject (inclusief *Básiko*) 2 jaar kan duren. Hierbij doen de deelnemers ofwel een mbo-1 opleiding¹⁰ of er wordt (direct) toegewerkt naar arbeidstoeleiding. Binnen de arbeidstoeleiding doorlopen de deelnemers verschillende fasen (zie ook paragraaf 2.3). In het verleden bood FORMA de trajecten ook aan in de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland (JICN). Hier zijn ze een aantal jaren geleden echter mee gestopt.

Na afronding van het traject biedt FORMA zes maanden nazorg. Hiervan wordt door FORMA zelf gesteld dat deze te vrijblijvend is en toe is aan een herontwerp.

De individuele trajecten worden aan de hand van leerlinggesprekken, leerlingbesprekingen en zorgoverleggen geëvalueerd. Sinds augustus 2019 wordt hierbij gebruik gemaakt van zowel een OPP (ontwikkelingsperspectiefplan) als een IOP (individueel ontwikkelingsplan), in samenwerking met het Expertisecenter Onderwijs Zorg (EOZ). Vier keer per jaar vinden er daarnaast POP- (persoonlijk ontwikkelingsplan) gesprekken plaats.

¹⁰ Wat, zoals benoemd, formeel/volgens de wet gezien regulier onderwijs is en geen skj

Bij het aanbieden van de trajecten is personeel met verschillende functies betrokken. Zo betreft FORMA onder andere een zorgcoördinator, maatschappelijk werkers en educatief vormingswerkers bij de trajecten. Voor de algemeen vormende vakken (zoals Papiaments, Nederlands en rekenen) zet FORMA vakdocenten in. Deze worden binnen het curriculum een aantal uren ingezet om de lessen te verzorgen.

Tabel 2.2. Fulltime medewerkers Sociale Kanstrajecten bij FORMA (8 fte)

2019	
Functie	Opleidingsniveau
Coördinator	hbo/post hbo
Zorgcoördinator (50/50 met mbo-1)	hbo
Maatschappelijk werker	hbo
Maatschappelijk werker	hbo
Educatief vormingswerker Básiko	hbo
Onderwijsassistent Básiko	mbo
Educatief vormingswerker ATL	hbo
Onderwijsassistent ATL	mbo

Bron: jaarverslag FORMA 2019

Volgens de wettelijke kaders mogen de deelnemers niet werken naast het volgen van een traject, omdat de doelgroep jongeren zijn zonder werk. Het is echter voor veel jongeren nagenoeg onhaalbaar om *niet* te werken naast het volgen van een traject, omdat ze geld nodig hebben voor hun levensonderhoud. In de praktijk hebben veel jongeren toch een of meerdere banen ernaast, naar wensen en behoeften en vaak in samenspraak met FORMA.

Omdat deelnemers aan de Sociale Kanstrajecten stages volgen en uiteindelijk een baan dienen te vinden, wordt er geprobeerd ook het bedrijfsleven bij de trajecten te betrekken. Zo zijn lokale bedrijven (soms) betrokken bij de stages tijdens zowel het Básiko traject als bij de mbo-stage, en worden stageleerbedrijven betrokken bij de arbeidstoeleiding van de deelnemers. Toch stellen de betrokkenen ook dat werkgevers (te) weinig weten van de SKJ-trajecten (zie paragraaf 2.3).

FORMA heeft een aantal sterke punten. Het lukt FORMA goed om voldoende nieuwe docenten aan te trekken en er wordt veel ingezet op scholing van deze docenten. De docenten zijn hierdoor 'wendbaar' en de kwaliteit is goed¹¹. Daarnaast wordt door anderen aangegeven dat het imago van FORMA steeds beter wordt: "*Waar FORMA in het verleden steevast werd geassocieerd met schoolverlaten, dragen de studenten de outfits nu met trots*". Ook geven meerdere betrokkenen aan dat de kennis en ervaring voor de werving en intake van leerlingen groot is bij FORMA, ondanks het feit dat dit wettelijk niet tot hun taken hoort. Daarnaast wordt aangegeven dat FORMA goed de zorg weet te combineren met onderwijs en dat ze de juiste zorg in huis weten te halen. Ten slotte stelt FORMA zelf dat wanneer ze als SKJ-organisatie niet zouden bestaan, de kans groot is dat uiteindelijk problematieken en criminaliteit onder jongeren toenemen.

Ook de (oud-)deelnemers die we gesproken hebben zijn positief over FORMA. Zo geven ze aan dat ze bij FORMA *wel* gezien en ondersteund worden bij hun problemen, dat FORMA veiligheid biedt en de jongeren een kans geeft om iets van het leven te maken. De hulp en zorg die FORMA biedt, in

¹¹ FORMA heeft ook al sinds 2013 de basiskwaliteit volgens de Inspectie van het onderwijs voor de mbo 1 opleiding.

combinatie met de cursussen die gevolgd kunnen worden, zorgen voor meer zelfvertrouwen en een grotere motivatie.

Samenwerking

In de zorg, begeleiding en educatie van jongeren in de SKJ-trajecten werkt Forma samen met een aantal partijen. Op educatief terrein is dit met name de Scholengemeenschap Bonaire (SGB).

Voor de uitvoering van de mbo-1 opleiding heeft FORMA met de SGB een overeenkomst gesloten. Deze constructie bestaat mede omdat FORMA beter toegerust is op zorg en schoolmaatschappelijk werk. FORMA is in deze constructie afhankelijk van SGB en het doorzetten van financiering. FORMA wil daarom zelf als onderwijsinstantie worden erkend, zodat men niet hoeft te onderhandelen over de vergoeding van SGB per leerling waar ze mbo-1 onderwijs aan bieden. Volgens FORMA bemoeilijkt dit de mogelijkheden om kwalitatief goed onderwijs te garanderen. SGB stelt echter dat de constructie zoals die nu bestaat goed is, gezien de wederzijdse expertise bij FORMA en SGB en het voorkomen van concurrentie bij een kleine doelgroep. Wel is de SGB inmiddels begonnen met het opzetten van een eigen mbo-1 opleiding, waarbij de focus ligt op de uitstromers vanuit het praktijkonderwijs.

Ook het EOZ speelt een rol in de ondersteuning van kinderen en jongeren op Bonaire. Zij ondersteunen kinderen en scholen en bieden zorg in aanvulling op de zorg die ze op school aangeboden krijgen. Dit doen ze met name in het primair- en voortgezet onderwijs, maar EOZ werkt ook samen met FORMA. Binnen de kanstrajecten biedt FORMA eerste-, tweede- en derdelijnszorg aan¹², variërend van POP-gesprekken tot zorg bij psychiatrische-, verslavings-, ernstige gezins- en/of relatieproblemen of justitiële problemen. Wanneer er extra zorg nodig is zoekt de zorgcoördinator de samenwerking met het EOZ. Andere partijen die zich specifiek bezighouden uitval, educatie en re-integratie van jongeren boven de 18 jaar op Bonaire zijn Stichting Forsa en Krusada¹³.

De begeleiding en zorg voor jongeren uit de doelgroep van de Sociale Kanstrajecten is versnipperd. Naast de genoemde partijen zijn er nog diverse andere organisaties die zich, in meer of mindere mate, bezighouden met jongeren waardoor een echte structuur, met een duidelijke onderlinge taakverdeling, ontbreekt. Uiteindelijk richten al deze organisaties zich op een deel van de begeleiding die de jongeren en jongvolwassenen nodig hebben, waarbij er veelal sprake is van een overlap tussen verschillende organisaties.

2.3 Resultaten en uitstroom

Uit de beschikbare documenten is het lastig op te maken wat de resultaten op het gebied van uit- en doorstroom zijn vanuit de sociale kanstrajecten. Toch is er wel een en ander beschreven in de jaarverslagen van FORMA van 2017 en 2018 en zijn zaken in de gesprekken toegelicht.

In 2017 hebben 33 van de 38 studenten hun certificaat voor het afronden van het eerste traject, Básiko, behaald. Ook is er goed zicht op aanwezigheid, FORMA deelt op basis hiervan indien nodig sancties uit aan deelnemers, zoals het inhouden op de maandelijkse vergoeding. Onderstaande tabel laat zien hoe de door- en uitstroom binnen het daaropvolgende ATL-traject was. Dit traject bestaat uit drie fasen. Aan

¹² Eerstelijnszorg is de dagelijkse zorg, tweedelijnszorg is 'verhoogde' zorg en derdelijnszorg is intensieve zorg, zoals bij verslavingsproblematiek.

¹³ Zie <https://www.fundashonkrusada.org/>.

het eind van fase 2 moet een student een baan hebben en alle vakken behaald hebben, om vervolgens door te stromen naar fase 3. Fase 3 wordt afgesloten wanneer de student deze baan zes maanden heeft vast kunnen houden. Te zien is dat in 2017 vier studenten fase 2 hebben afgesloten en eveneens vier studenten fase 3 hebben afgesloten

Tabel 2.3. Uitstroom van deelnemers van het arbeidstoeleidingstraject 2017

2017	Alleen overgang	Overgang met certificaat
Fase 1 naar Fase 2	8	
Fase 2 naar Fase 3		4
Gebleven in Fase 2	8	
Fase 3 afgerond met certificaat		4
Totaal	16	8

Bron: jaarverslag FORMA 2018

In 2018 hebben 11 van de 17 studenten het certificaat voor Básiko behaald. Daarnaast hebben 8 studenten fase 2 van ATL afgerond en 7 studenten fase 3 van ATL afgerond.

Tabel 2.4. Uitstroom van deelnemers van het arbeidstoeleidingstraject 2018

2018	Alleen overgang	Overgang met certificaat
Fase 1 naar Fase 2	7	
Fase 1 naar mbo entree	3	
Fase 2 naar Fase 3		8
Gebleven in Fase 2	1	
Fase 3 afgerond met certificaat		7
Totaal	11	15

Bron: jaarverslag FORMA 2019

Het is lastig om alle aantallen met elkaar te verbinden en een sluitend beeld te krijgen van het aantal jongeren en de uitstroom van de jongeren. Slechts van een deel van de ATL-jongeren zijn in de resultaten beschreven, waardoor het hierboven geschetste beeld incompleet is.

Over het aandeel jongeren dat een diploma behaalt bestaat geen eenduidig beeld, ook omdat er op de BES-eilanden geen basisregister onderwijs functioneert waarin instellingen inschrijvingen automatisch delen met DUO. De beschikbare gegevens van de onderwijsinspectie over het diplomarendement van de entree-opleiding gaan over de schooljaren 2015-2016 en 2016-2017. In beide jaren haalde volgens de Inspectie een ruime meerderheid van de studenten het mbo-1 diploma¹⁴. De SGB stelt dat niet meer dan de helft van de studenten in mbo-1 de laatste jaren het diploma behaalt.

Er zijn geen afspraken gemaakt in termen van doelstellingen over aantallen gediplomeerden, doorstroom of type uitstroom. Voor het onderwijsdeel heeft de inspectie ook nog geen norm vastgesteld voor een beoordeling van de opbrengsten van het onderwijs in Caribisch Nederland. Toch heerst bij de betrokkenen het gevoel dat de resultaten positief zijn en dat het effect van de trajecten op de Bonairiaanse samenleving als zeer positief worden gezien. Gesteld wordt dat zonder

¹⁴ Inspectie van het Onderwijs (2018) RAPPORT VAN BEVINDINGEN, Kwaliteitsonderzoek bij Scholengemeenschap Bonaire, afdeling mbo, Tilburg, 15 mei 2018

FORMA veel jongeren buiten de boot zouden vallen, met negatieve consequenties voor hen zelf en voor de bredere gemeenschap van Bonaire in termen van werkloosheid, criminaliteit en drugsgebruik. Uit de gesprekken met verschillende partijen blijkt dat er geen goed zicht is op de uitstroom van studenten en daarmee op de beoogde maatschappelijke resultaten van de sociale kanstrajecten. Zo geeft FORMA aan dat ze het zicht op de studenten na het verlaten van het traject verliezen, en dat het weinig contact dat er nog wel is vooral informeel van aard is.

Betrokkenen geven aan dat de werkgevers op Bonaire weinig weten over de sociale kanstrajecten en de jongeren die daar uitstromen. In het verleden heerste er onduidelijkheid over waar de trajecten toe leidden en wat werkgevers hiermee konden. Sinds een aantal jaar worden door ROA leermeestertrainingen en branchemeetings georganiseerd, maar onduidelijk is in hoeverre hierbij aandacht is voor de SKJ-jongeren of mbo 1 studenten. De leerbedrijven die met FORMA werken binnen het ATL-traject hadden in eerste instantie moeite met de doelgroep en de specifieke problematiek die zij met zich meebracht, maar weten hier steeds beter mee om te gaan.

2.4 Wensen en behoeften

Ten slotte hebben we met de betrokkenen op Bonaire gesproken over de wensen en behoeften die bestaan rondom de Sociale Kanstrajecten en de doelgroep op het eiland. Tijdens deze gesprekken kwam een aantal knelpunten, behoeften en wensen naar voren

Beter zicht op de doelgroep

Een punt dat regelmatig terug kwam in de gesprekken is de behoefte aan beter zicht op de ontwikkeling van de jongeren op het eiland. Zoals gezegd worden voortijdig schoolverlaters op dit moment niet geregistreerd en is er geen goed beeld van de mate van vsv, schoolverzuim en de kwalificaties van jongeren die geen onderwijs meer volgen. De leerplichtambtenaar geeft aan te weinig mankracht te hebben om deze extra taak op zich te nemen. Het OLB zou hier actiever in kunnen zijn, ook omdat de behoefte aan een verbeterde leerplichtregistratie en een RMC-registratiesysteem breed leeft op het eiland, zodat de doelgroep beter in beeld komt.

Wat in deze context ook vaak benoemd wordt is het niet gebruiken van sanctiemogelijkheden door de leerplichtambtenaar tot 18 jaar, en het gebrek aan zulke mogelijkheden vanaf 18 jaar. Wanneer leerlingen vanaf 18 jaar verzuimen of 'zomaar' uitstromen van school heeft de school of leerplicht geen wettelijke mogelijkheid hier sancties aan te verbinden. Verschillende partijen constateren dat jongeren te makkelijk de school kunnen verlaten en zo ofwel uit beeld, ofwel bij een andere organisatie, zoals FORMA terecht komen. Er is behoefte aan een zwaardere uitstroombtoets of controle op uitstroom bij SGB en een bevoegdheid om ook boven de leerplichtige leeftijd te sanctioneren bij jongeren die 'onterecht' uitstromen van school. Een andere vraag die hierbij komt kijken is hoe SGB of het openbaar lichaam leerlingen die toch uitvallen hulp kunnen bieden. Hier zouden bijvoorbeeld exit-gesprekken een rol in kunnen spelen, zodat SGB of het OLB bij uitval toch nog de benodigde hulp of begeleiding kan bieden

Preventie

Uiteindelijk lijkt de grootste wens op het eiland de preventie van schooluitval te zijn¹⁵, om de groep deelnemers dat een SKJ-traject moet volgen te verkleinen. Met name de SGB zou hier een rol in kunnen en moeten spelen, om te voorkomen dat de jongeren (zomaar) de school verlaten zonder het behalen van een startkwalificatie. Daarnaast is een functionerend registratiesysteem van verzuim (als signaal) en vsv en inzet van sanctioneringen bij spijbelgedrag passend bij de wens om preventiever te werk te gaan.

Projectbureau

Op dit moment is er op Bonaire geen sprake van een projectbureau dat vanuit het openbaar lichaam zicht heeft op vsv-ers en de SKJ-uitvoeringsorganisatie. Vanuit het bestuursakkoord heeft het OLB recent besloten om de eigen taken op dat vlak te heroverwegen. Hierbij wordt ook de rol van het openbaar lichaam binnen de Sociale Kanstrajecten bekeken en de meerwaarde van het opzetten van een Projectbureau SKJ.

Uit de gesprekken blijkt dat het opzetten van een Projectbureau SKJ bij het openbaar lichaam in principe gewenst is. Er is vooral behoefte aan een functie die garandeert dat jongeren in beeld zijn. De gedachten gaan naar een variant op de Nederlandse RMC- taak, die zicht houdt op schoolverlaters uit het mbo al dan niet in combinatie met arbeidsbemiddeling. Alternatieven zijn een jongerenloket (eventueel binnen het jobcenter – zie hieronder) voor alle jongeren tot 27 zonder startkwalificatie en/of werk. Ook het scheiden van controle en uitvoering is een belangrijk argument voor actiever ter hand nemen van de functies die aan het projectbureau zijn toebedacht in de huidige wetgeving

Omdat betrokkenen op Bonaire tevreden zijn met hoe FORMA jongeren werft en begeleidt vindt men het wel belangrijk om de praktische kant van de werving en intake voor de Sociale Kanstrajecten in handen van FORMA te laten. FORMA bezit de juiste expertise en jarenlange ervaring, waardoor het verplaatsen van deze taken naar het openbaar lichaam of een in te richten projectbureau over het algemeen niet als wenselijk wordt gezien. Het OLB zal wel een rol moeten spelen in de registratie van de jongeren en de gerichte werving die op basis daarvan mogelijk wordt. De koppeling tussen de praktische werving door FORMA en de registratie binnen het OLB is dan een punt van aandacht.

Betere verbinding met arbeidsmarkt: jobcenter en stagebureau

Een van de problemen die vaak in de gesprekken werden aangekaart is de (beperkte) verbinding met de arbeidsmarkt. Er zijn relatief veel jongeren op Bonaire zonder werk die geen opleiding volgen. Deze groep jongeren zoekt geen steun bij SZW of het OLB en blijft zo buiten beeld. Zo zijn er bijvoorbeeld geen jongeren tot 24 jaar in de bijstand (onderstand) op Bonaire. Niet omdat dit niet kan of mag, maar omdat daar scholingsverplichtingen aan zitten die jongeren niet willen aangaan. Ook het vinden van stage- en werkplekken voor deelnemers van de kanstrajecten levert soms problemen op. Mede hierdoor is FORMA in augustus, in opdracht van OLB/SZW, gestart met een arbeidstoeleidingstraject voor de groep ouder dan 25 jaar.

Op dit moment werken OLB en SZW (RCN-unit SZW) samen aan de oprichting van een jobcenter (Plenchi di Trabou¹⁶), dat beoogt in 2020 operationeel zal zijn. Dit jobcenter zal bestaande taken van OLB en SZW bij elkaar brengen op het gebied van arbeidsbemiddeling en fungeren als een loket voor werkgevers en werkzoekenden (inclusief werkzoekenden met een beperking).

¹⁵ Een 'substantieel' deel van de groep valt uit op het eiland

¹⁶ <http://www.bonairegov.nl/nl/werk/werkplein>

Vanuit dit onderzoek is door veel partners de behoefte uitgesproken om het jobcenter – als operationeel - ook een rol te geven bij de overgang van onderwijs naar arbeidsmarkt voor jongeren. Bijvoorbeeld door meer intensieve arbeidsbemiddeling voor werkloze jongeren te bieden en de verbinding te zijn tussen deelnemers van de kanstrajecten en de arbeidsmarkt.

In dit jobcenter zou dan de kennis van het OLB, SZW, ROA, FORMA en de scholen gebundeld moeten worden. Deze bredere aanpak biedt meerwaarde in een situatie waarin er enerzijds veel tewerkstellingsvergunningen worden verstrekt en tegelijk veel Bonairiaanse jongeren werkloos zijn.

Er is daarnaast bij werkgevers vraag naar meer coördinatie rond het verzorgen en regelen van stages, bijvoorbeeld in de vorm van een stagebureau dat stages regelt voor SKJ-deelnemers en scholieren en studenten van SGB. Op dit moment zijn te veel instanties bezig met de acquisitie van stages en/of het plaatsen van studenten, zoals ROA, SGB en FORMA. Dit maakt het voor werkgevers onoverzichtelijk.

Tenslotte pleiten meerdere gesprekspartners op Bonaire voor een sterkere inzet op het vergroten van het aanbod en deelname aan BBL-trajecten. Op dit moment zien zij echter ook dat op het eiland het idee bestaat dat BBL-trajecten hoge kosten met zich mee zouden brengen en daardoor niet duurzaam aangeboden zouden kunnen worden, terwijl onderzoek volgens hen juist aantoonde dat BBL-trajecten kostenbesparend zijn en de baten substantieel zijn.¹⁷ Een toename van BBL-trajecten, om studenten eerder en langer aan het werk te krijgen is een wens die meerdere betrokkenen hebben. In het kader hiervan is het ministerie van OCW inmiddels een pilot gestart, waarbij ze voornemens zijn te investeren in het opzetten van meer BBL-trajecten op Bonaire¹⁸.

Projectgroep FORMA/SGB

Naast het heroverwegen van de rol van het OLB, liggen er, ten tijde van het onderzoek, plannen voor het onderbrengen van FORMA in de geplande nieuwbouw voor de SGB. Hier ligt een aantal ideeën aan ten grondslag. Zo wil OLB jeugdzorg en onderwijszorg op deze manier dichterbij elkaar brengen. Daarnaast zouden de docenten van FORMA hun ervaring en zorgexpertise zo ook makkelijker kunnen aanwenden voor de leerlingen van andere mbo-niveaus.

In het samen onderbrengen van deze organisaties in één gebouw schuilt wel een reëel afbreukrisico, omdat een deel van de SKJ-deelnemers voortijdig schoolverlater is van diezelfde SGB. Om die jongeren vervolgens weer in dezelfde omgeving een SKJ-traject te laten volgen, kan een belemmering tot deelname opwerpen.

Rondom schooluitval en het aanbieden van Sociale Kanstrajecten is goede samenwerking tussen FORMA en SGB essentieel. De uitvallers van SGB komen direct of indirect terecht bij FORMA en FORMA biedt mbo-1 onderwijs aan een deel van hen aan in samenwerking met SGB. Om dit alles (de samenwerking en het eventueel plaatsnemen in hetzelfde gebouw) in goede banen te leiden en om een toekomstvisie op de vsv-ers en SKJ-deelnemers op te stellen, bestaat de behoefte aan het oprichten van een projectgroep. Deze projectgroep zou dan het voortouw kunnen nemen in het vaststellen van taken en verantwoordelijkheden van FORMA en SGB, en ervoor kunnen zorgen dat onderwijs en zorg zo optimaal mogelijk gecombineerd kunnen worden.

¹⁷ Heyma, A., P. Donker van Heel, K. van der Ven en L. de Ruig (2019), De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg, SEO Economisch Onderzoek/De Beleidsonderzoekers, Amsterdam/Leiden.

¹⁸ Van Engelshoven, I., Slob, A. (2019) Voortgang onderwijs Caribisch Nederland. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/07/10/kamerbrief-over-hoe-de-kwaliteit-van-het-onderwijs-in-caribisch-nederland-verbeterd-wordt/kamerbrief-over-hoe-de-kwaliteit-van-het-onderwijs-in-caribisch-nederland-verbeterd-wordt.pdf>

3 Saba

3.1 Doelgroep

Voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs op Saba

Saba heeft begin 2018 ongeveer 2200 inwoners¹⁹. Er is één middelbare school, de Saba Comprehensive School (SCS), met ongeveer 115 leerlingen, die zowel beroepsgericht als academisch voorbereidend onderwijs volgen. De school heeft een brede onderbouw van drie jaar, waarna leerlingen twee richtingen kunnen kiezen. De school hanteert hierbij het Caribisch Curriculum, waarbij het onderwijs in het Engels wordt gegeven. In een van de richtingen worden leerlingen voorbereid op het zogeheten CSEC-examen (Caribbean Secondary Education Certificate). Een CSEC is, afhankelijk van de behaalde cijfers, vergelijkbaar met de Nederlandse vmbo-t of havo.. In de andere richting volgen leerlingen een zogeheten CVQ-opleiding (Caribbean Vocational Qualification). Dit is vergelijkbaar met het Nederlandse mbo. Ook zijn er jongeren die praktijkonderwijs volgen. Door de centrale positie die de SCS binnen de kleine gemeenschap Saba inneemt, geven betrokkenen aan dat de school veel meer aanbiedt dan onderwijs alleen, zoals brede sociale ondersteuning en praktische zorg als ontbijt, lunch en naschoolse opvang.

De aantallen studenten per klas en richting zijn klein, de laatste jaren lag het aantal vo-examenkandidaten tussen de negen en zeventien. In 2015 en 2016 was het slagingspercentage in het voortgezet onderwijs 100 procent. De afgelopen jaren waren er telkens 5 tot 10 studenten die een mbo-opleiding (CVQ) op niveau 1 of 2 volgden.

Veel jongeren gaan na het voortgezet onderwijs voor een verdere opleiding het eiland af, waarbij men ofwel beroepsonderwijs in de regio volgt (Sint Maarten) ofwel hoger onderwijs in de regio, Noord-Amerika of Europa. De jongeren die na hun initiële opleiding niet verder leren vinden doorgaans wel een vorm van werk op het eiland. Het werk dat de meeste van hen doen is tijdelijk werk of op oproepbasis (horeca, in de haven). Daarnaast is er een kleine groep jongeren die niet werkt, maar thuis zit vanwege gedragsproblemen of een moeilijke gezinssituatie.

Deelnemers SKJ

Het aantal deelnemers aan SKJ is volgens alle betrokkenen sterk gedaald na 2010, nadat er geen verplichting meer was tot het volgen van de sociale vormingsplicht. Er is geen uniforme registratie of verantwoording over aantallen deelnemers aan SKJ-trajecten door de uitvoeringsorganisatie Saba Reach Foundation (SRF) over de jaren heen.

Volgens zowel de eigen jaarverslagen van de SRF als de onderwijsinspectie waren er tot 2013 nauwelijks studenten ingeschreven voor SKJ's op Saba. Volgens gegevens van de onderwijsinspectie waren er op Saba in 2016 27 SKJ-deelnemers (geweest), waarvan er 15 voortijdig zijn gestopt, 9 het hoofdtraject hebben afgerond en 3 nog bezig waren met het traject.²⁰ Deze cijfers staan in contrast tot de actuele

¹⁹ CBS (2019) Trends in the Caribbean Netherlands 2018

²⁰ Inspectie van het Onderwijs (2017) DE ONTWIKKELING VAN HET ONDERWIJS IN CARIBISCH NEDERLAND 2014-2016, Utrecht, februari 2017

informatie dat Saba bijna geen voortijdig schoolverlaters kent en dat er oktober 2019 slechts 1 deelnemer was ingeschreven in een SKJ-traject.

Op basis van de jaarverslagen over de afgelopen vijf jaar zijn we tot de volgende aantallen deelnemers gekomen.

Tabel 3.1. Instroom en geslaagden deelnemers SKJ 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017/2018
nieuwe instroom/deelnemers	8	?	?	4	3

Bron: jaarverslagen SRF 2013-2019

Volgens alle betrokkenen is de belangrijkste reden voor de geringe instroom in de SKJ het gegeven dat er op Saba steeds minder voortijdig schoolverlaters zijn. Doorgaans weet de SCS alle leerlingen tot een diploma op te leiden. Ook volgens leerplicht zijn er meestal geen voortijdig schoolverlaters. In schooljaar 2018-2019 waren er 2 jongeren die vanwege moeilijke omstandigheden thuis al langer niet meer naar school wilden en op hun 18^e daadwerkelijk zijn gestopt.

Er is ook geen actieve doorgeleiding van werkloze jongeren naar SKJ door het projectbureau of het *labour office*. Daarnaast speelt al langer mee dat het voor oudere jongeren minder interessant is om deel te nemen aan een traject waarbij je niet mag werken en een vergoeding per maand \$188 bedraagt. De huidige en vorige directeur van SRF geven aan dat een deel van de jongeren het SKJ-traject ook niet afmaakte omdat ze gedurende het traject de kans krijgen om (tijdelijk) betaald werk te verrichten

Tenslotte heeft deelname aan SKJ lange tijd een stigma gehad, wat lastig is binnen een kleine gemeenschap. SKJ en SRF hadden enigszins het imago van een opleidingsorganisatie voor diegenen die op school niet kunnen meekomen. Dit kan voor deelnemers een belemmering vormen om een baan te vinden na het volgen van een traject. Nu er geen sprake is van vsv-ers en de rol van de SKJ's beperkt is speelt dit niet of nauwelijks meer.

De voornaamste groep deelnemers in de jaren tussen 2010 en 2016 waren volgens SRF leerlingen die van het praktijkonderwijs kwamen en daarna alsnog een diploma wilde behalen. Deze groep was niet de doelgroep waarvoor de SKJ was opgezet, maar past formeel – na hun 18^e verjaardag – in de wettelijke opzet.

3.2 Vormgeving, organisatie, samenwerking: uitvoering SKJ

Uitvoering

De Saba Reach Foundation is op Saba de uitvoeringsorganisatie voor de SKJ-trajecten. Naast de SKJ verzorgt de SRF ook de Sociale Werkplaats, volwassenenonderwijs en cursussen en werkt men mee aan naschoolse opvang/activiteiten. De activiteiten voor de sociale werkplaats worden door het openbaar lichaam Saba gefinancierd, de SKJ via een specifieke doeluitkering van OCW aan het openbaar lichaam. De indruk bij een deel van de betrokkenen is dat de financiering van de SKJ's deels wordt aangewend voor het dekken van de totale organisatiekosten van de SRF.

Van 2016 tot begin 2019 gaf de Saba Reach Foundation ook uitvoering aan Employment Opportunity Saba (EO). Dat was een programma om jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt met

loonkostensubsidie en coaching aan reguliere arbeid te helpen. Het OLS heeft besloten dit programma te stoppen, vanwege de beperkte doorstroom naar reguliere arbeid²¹.

Op Saba heeft het net als op Sint Eustatius een aantal jaren geduurd voor de instelling een geschikt programma ontwikkeld had. Na overleg met het openbaar lichaam en RCN/OCW heeft Forma SRF ondersteund bij het uitwerken van een geschikt programma. Vanaf augustus 2013 was er een voltijds docent aangesteld en na een uitgebreide werving ging de SKJ op Saba najaar 2013 van start met 8 deelnemers. Eind 2014 is de samenwerking met de Saba Comprehensive School gezocht, waarna in 2015 afspraken zijn gemaakt over het delen van ruimtes en docenten zodat ook SKJ-deelnemers konden worden opgeleid tot een diploma CVQ level 1 of 2 (bron: jaarverslagen SRF 2013, 2014 en 2015).

In de praktijk werden hiertoe wel docenten vrijgeroosterd, maar werden deze niet ingezet omdat er geen SKJ-deelnemers waren. Dit heeft wel tot spanningen tussen de SCS en SRF geleid, bijvoorbeeld over hoe om te gaan met de bekostiging hiervan.

Vormgeving programma

Het SKJ-programma is ontwikkeld met ondersteuning van Forma en is beschreven in een raamplan, dat al een paar jaar gelijk is. Doel is deelnemers voorbereiden op:

1. het halen van certificaten om ze meer kans te geven op de arbeidsmarkt;
2. deelnemers voorbereiden op het direct toetreden tot de lokale arbeidsmarkt;
3. deelnemers voorbereiden op een mbo 1 of mbo 2 opleiding op de SCS;
4. deelnemers voorbereiden op een onafhankelijk leven en een baan in een sociale werkplaats.

Het raamplan beschrijft dat 3 maanden voordat een nieuw SKJ-programma begint er advertenties in de gemeenschap worden verspreid als uitnodiging voor potentiële deelnemers. In de praktijk was er afgelopen jaren sprake van een continue intake en maatwerktrajecten. Geïnteresseerden worden uitgenodigd voor een intakegesprek met de zorgcoördinator. Bij het aanmelden en toetreden tot het traject helpt de zorgcoördinator de deelnemer om een persoonlijk ontwikkelingsplan te schrijven, voor de korte en lange termijn. In dat plan staat beschreven wat er van de deelnemer verwacht kan worden op educatief gebied, welke zorg nodig is en wat de gewenste uitkomst is. Hierna houdt de zorgcoördinator samen met de leraren in de gaten hoe de ontwikkeling verloopt en of er iets gewijzigd moet worden in het plan.

Elke deelnemer aan een SKJ-programma neemt minste de volgende vier onderwerpen tot zich, zo individueel mogelijk:

- Guidance
- Career & Citizenship
- English
- Arithmetic

Ook kiest elke deelnemer een aantal beroepsgerichte cursussen, zoals horeca, bouw, timmeren, elektronica, vissen, landbouw of ICT. Samen vormt dit fase 1, die 40 weken in beslag neemt. Daarbinnen wordt een vier maanden durend voortraject onderscheiden, waarin de nadruk ligt op het ontwikkelen

²¹ Bron: SRF Activity Report 2017-2018

van sociale vaardigheden, en een zes maanden hoofdtraject, dat is gericht op het verwerven van algemene werknemersvaardigheden en *work ethics*.

Na het afronden van fase 1 kunnen deelnemers verdergaan naar fase 2, of stoppen om werk te vinden. Zij zullen nog 6 maanden nazorg krijgen. Fase 2 duurt een jaar, waarin het de bedoeling is dat de deelnemers op niveau CVQ 1 of 2 in het domein 'hospitality' of 'construction' onderwijs volgen op en ingeschreven staan bij de Saba Comprehensive School. Net als bij de mbo 1 opleiding van FORMA geldt hierbij dat fase 2 formeel gezien niet tot een skj-traject kan behoren omdat een CVQ-opleiding regulier onderwijs is.

SKJ in de praktijk

Vanaf 2015 voldeed het onderwijs in de SKJ van de Saba Reach Foundation volgens de Inspectie van het Onderwijs op alle aspecten aan de basiskwaliteit. De sterktes van het programma zijn volgens SRF vooral gelegen in de combinatie van onderwijs en zorg. Het was een 'safe place' voor de leerlingen, waar ze eindelijk aandacht kregen. Voor de meeste deelnemers was volgens SRF hun eigen doel om na de SKJ verder te studeren, waardoor ze sterk gefocust waren op het behalen van een mbo-diploma. Het programma was opgebouwd echter met als doel het vinden en behouden van een baan.

Inmiddels zijn er dus nauwelijks meer studenten geweest de laatste twee jaar. Daarmee valt volgens alle betrokkenen de basis onder het programma in de huidige vorm in de praktijk weg en is er weinig over het actuele uitvoeringsproces te zeggen. Het bestuur van SRF heeft OCW wel gevraagd uitzonderingen te maken zodat ze een bredere groep deelnemers kon bedienen, maar daar is vooralsnog niet mee ingestemd.

Er is gesproken met één werkgever die twee SKJ-jongeren een stageplek heeft geboden als onderdeel van hun opleiding. De ervaring was dat SRF de stagebegeleiding goed en regelmatig verzorgde, maar dat de benodigde theorie bij deze studenten een aandachtspunt was en bleef.

Deze werkgever heeft geen zicht op het succes van de SKJ overall. Beide studenten hebben hun stagedeel goed doorlopen. De ene heeft het volledige SKJ-traject afgerond en werkt inmiddels bij de stageplek. De andere heeft het theorieel deel van SKJ niet gehaald en is nu ook niet meer op het eiland.

Organisatie en samenwerking

Betrokkenen zijn positief over de ontwikkeling die de SRF in de eerste jaren na 2010 heeft doorgemaakt, de structuur en professionalisering in de organisatie, het doel en de initiatieven die SRF heeft genomen. De laatste jaren heeft SRF echter te maken gehad met veel personele wisselingen, in zowel directie als bij de verschillende coördinatoren als in het bestuur. Dat maakt dat expertise en routine verloren is gegaan. Op dit moment werken er naast de directeur, een zorgcoördinator en een administratief medewerker (deels) aan het SKJ-programma. Het bestuur houdt toezicht via maandelijkse bestuursvergadering met de directeur en de zorg coördinator.

Er is een praktische samenwerkingsrelatie tussen SCS en SKJ doordat docenten vanuit SCS (kunnen) worden ingezet voor een deel van het SKJ-programma en doordat SCS praktijklokalen beschikbaar stelt. Het EOZ was ooit wel betrokken bij de intake van jongeren voor het SKJ-traject, maar dat is de laatste jaren niet meer het geval geweest.

Er is bij het openbaar lichaam Saba iemand die 12 uur per week verantwoordelijk is voor een deel van de taken die wettelijk onder het projectbureau vallen. Zijn functie is overzicht te houden over het SKJ-programma, door contact met OCW/RCN, OLS, de Saba Reach Foundation en het *labour office*, en het

openbaar lichaam daarover te adviseren. De praktische werving heeft het projectbureau ooit wel gedaan, maar dat ligt al jaren bij SRF zelf. Registratie van potentiële SKJ-kandidaten en van mogelijke doorverwijzing is niet transparant vastgelegd.

Het OLS ontvangt de subsidie, en zet dit door naar SRF, die ook de toelage aan de studenten uitbetaalt. Tot afgelopen jaar is er weinig inhoudelijke betrokkenheid geweest met de inzet van de subsidie. Afgelopen jaar zijn er wel meetings geweest tussen het openbaar lichaam Saba, RCN/OCW en de directeur en voorzitter van de SRF om te bespreken hoe om te gaan met het gebrek aan deelnemers. Naar informatie van betrokkenen ligt er een substantieel bedrag ongebruikt bij het OLS.

3.3 Resultaten: geslaagden en uitstroom naar werk of vervolgonderwijs

Er is geen sluitend overzicht van de resultaten waartoe de SKJ trajecten bij de deelnemers op Saba hebben geleid. In sommige jaarverslagen is wel enige informatie opgenomen, maar dit geeft niet van jaar op jaar een volledig beeld.

Tabel 3.2. Instroom en geslaagden deelnemers SKJ 2013-2018

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
nieuwe instroom/deelnemers	8	Nb	Nb	4	3	1
Geslaagden	nb	4	4	nb	1	nb

Bron: jaarverslagen SRF 2013-2019

De Inspectie gaf in een eerder rapport al aan dat de SKJ-uitvoeringsorganisaties nog niet over voldoende gegevens beschikken om de bestendigheid van het uitstroomsucces te monitoren. Dit lijkt niet verbeterd sindsdien. Het structureel bijhouden van aantal geslaagden en/of uitstroombestemmingen zou relevante informatie opleveren over het maatschappelijk effect van de kanstrajecten.

Uit de interviews komt wel het beeld dat er een informeel overzicht is van de uitstromers en hun arbeidsmarktsituatie. De huidige en vorige directeur van SRF geven aan dat een deel van de jongeren het SKJ-traject niet afmaakte vanwege de lage vergoeding en de lange doorlooptijd van het totale traject. De vorige directeur geeft aan dat ze nagenoeg alle uitstromers wisten te helpen aan een baan, en dat zij d vaak ook wisten te behouden. Ook de huidige directeur van de SRF ziet dat alle uitstromers uit 2016 en 2017 werk hebben gevonden bij ofwel de sociale werkplaats, ofwel de reguliere arbeidsmarkt.

Voorbeelden zijn wel beschikbaar uit de jaarverslagen. Bijvoorbeeld in 2015 waren twee SKJ-*graduates* werkzaam in de kinderopvang, 1 in de telecommunicatiesector en volgde de vierde een opleiding in het buitenland. Vier deelnemers die alleen het initiële 4 maanden programma hadden doorlopen, werkten bij de afvalverwerking, bouw, toerisme en dienstverlening (jaarverslag 2015).

3.4 Wensen en behoeften

Vrijwel alle betrokkenen geven aan dat de doelgroep van de SKJ voor Saba anders gedefinieerd moet worden, omdat er nauwelijks voortijdig schoolverlaters meer zijn en er wel andere maatschappelijke vragen zijn op het eiland.

Afgelopen jaar zijn er besprekingen geweest tussen het openbaar lichaam Saba, RCN/OCW en de directeur en voorzitter van de SRF hoe om te gaan met het gebrek aan deelnemers. SRF heeft als alternatief een voorstel ingediend om binnen de SKJ een General Equivalency Diploma (GED) scholing aan te bieden aan oud-vsv-ers en pro-uitstromers. Er bleek bij de wervingscampagne van 2017 interesse bij potentiële deelnemers in dergelijke scholing. Dat voorstel is uiteindelijk niet geaccepteerd door het OLS en RCN. Op St. Eustatius is de NCF dit wel gaan aanbieden.

Het OLS wil de SKJ graag omvormen naar een breder Skills Enhancement Program (SEP)²², dat is gericht op het verbeteren van de beroepsvaardigheden van deelnemers, ongeacht of iemand een baan heeft of niet. Afhankelijk van de deelnemers zal het zich focussen op educatief-, sociaal-, of beroepsgebied. Zo ziet men een continuüm in voorzieningen, van de huidige sociale werkplaats, via beschutte werkplekken voor deelnemers waarvoor de educatieve standaard (CVQ) te hoog is, via gerichte cursussen en begeleiding tot volwaardige CVQ 1 of 2 trajecten aangeboden door SCS. Betrokken hierbij zijn OLS, het projectbureau, Saba Reach Foundation en de Saba Comprehensive School. Het OLS wil dit programma financieren met gecombineerde SKJ-, OLS- en SZW-middelen.

De doelgroep wordt hierbij zeer breed gehouden – een leven lang leren – maar daarbinnen worden drie groepen onderscheiden die baat hebben bij verschillende combinaties van scholing, ondersteuning en zorg:

- Jongeren met afstand tot de arbeidsmarkt en werkenden die door werkgevers (m.n. in de bouw) niet in staat geacht worden om het werk uit te kunnen voeren. Zij hebben vaak los werk of tijdelijke banen
- Werkenden die in de toekomst te laaggeschoold zullen zijn. Ze hebben wel een baan, maar krijgen in de toekomst problemen;
- Professionals die intrinsiek hun waarde op de arbeidsmarkt willen verbeteren (vaak horeca, elektriciens, loodgieters e.d.). Zij willen meer educatie om beter inzetbaar te zijn.

OLS ziet op dit moment op de arbeidsmarkt een tekort aan werknemers met specifieke sociale en technische vaardigheden. Voorbeelden die hiervan worden gegeven zijn metselen, timmeren, lassen, bootonderhoud. Er worden veel tewerkstellingsvergunningen aangevraagd – en gegeven - terwijl de indruk is dat lokale werkgevers wel bereid zijn om (SKJ) jongeren een stageplek te geven en daarna bij gebleken geschiktheid later in dienst te nemen.

De SRF heeft naar eigen zeggen als motivatie en specialisme het begeleiden van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt en het bieden van vraaggerichte cursussen voor volwassenen. Men geeft aan dat een deel van de doelgroep minder baat heeft bij een schools traject.

De SCS geeft aan dat zij voor het opleidingsdeel dat leidt tot een formeel diploma goed toegerust zijn. Wel betekent het gegeven dat er geen vsv-ers op het eiland zijn dat leerlingen soms 'met lichte dwang' op school worden gehouden. Dit is niet altijd prettig voor andere leerlingen en docenten. Er bestaat daarom behoefte aan een time-out voorziening, al dan niet in samenwerking met SRF, waar jongeren tijdelijk geplaatst kunnen worden.

Daarbij is de SCS van mening dat zij SKJ-achtige trajecten of een time-out ook goed zelf zou kunnen uitvoeren: de middelen (praktijklokalen, docenten) zijn voorhanden, men kent de leerlingen die uitstromen, er is een zorgstructuur en er is de mogelijkheid om gebruik maken van het EOZ.

²² Executive council Public Entity Saba (2018) SKJ and Skills Enhancement Program Saba, letter to OCW-RCN, July 18.

Aandachtspunt is wel dat voor een groot deel van de doelgroep inzet op werkend leren als nuttig wordt gezien. Suggesties daarbij zijn nadruk op stages en sociale vaardigheden training en het vergroten van het aanbod van stageplekken en leerbedrijven.

4 Sint Eustatius

4.1 Doelgroep

Voortgezet en middelbaar beroepsonderwijs op Sint Eustatius

Sint Eustatius telde begin 2018 ongeveer 3300 inwoners. Er is één middelbare school, de Gwendoline van Puttschool (GvP) die zowel vo als mbo aanbiedt. Er zijn ongeveer 256 vo-leerlingen, die zowel beroepsgericht als academisch voorbereidend onderwijs volgen. De school is afgelopen jaar gestart met de overgang van het Nederlandse naar het Caribisch Curriculum. Net als op de SCS beginnen de leerlingen op de GvP in een brede onderbouw van drie jaar, waarna er gekozen kan worden voor de richtingen CSEC en CVQ. Wel blijft er een aanbod van praktijkonderwijs. De afgelopen jaren waren er tussen de 10 en 50 studenten die een mbo-(of CVQ) opleiding op niveau 1 of 2 volgden²³.

Veel jongeren gaan na het voortgezet onderwijs voor een verdere opleiding het eiland af, waarbij men ofwel beroepsonderwijs in de regio volgt (Sint Maarten) ofwel hoger onderwijs in de regio, Noord-Amerika of Europa. De meeste jongeren die na hun initiële opleiding niet verder leren vinden wel een vorm van werk op het eiland, al is een kwart van de jongeren tussen 15 en 24 jaar niet op school of aan het werk²⁴.

Doelgroep en deelnemers SKJ

Er is geen officiële registratie van voortijdig schoolverlaters. Omdat Sint Eustatius een klein eiland is zijn alle jongeren wel informeel in beeld, volgens RCN/OCW. Dit komt mede doordat NCF, de uitvoeringsinstantie van de Sociale Kanstrajecten, ook zelf de straat op gaat om te werven onder de jongeren op het eiland.

De doelgroep voor de SKJ-trajecten zijn jongeren die tweede-kans-onderwijs willen volgen, met het idee om van daaruit door te stromen naar de arbeidsmarkt. Daarnaast bestaat de SKJ-groep voor een deel uit doorstromers vanuit het praktijkonderwijs. Volgens de uitvoeringsorganisatie van het SKJ-traject, de New Challenges Foundation (NCF), bestaat de doelgroep van de SKJ voornamelijk uit schoolverlaters en jongeren die moeilijkheden hebben hun vo-opleiding af te maken.

Uiteindelijk heeft een groot deel van de jongeren de wens om het eiland te verlaten, waarvoor het noodzakelijk is om hun GED te halen. Veel jongeren willen hiermee verder gaan studeren in de Verenigde Staten, Canada of Mexico. De groep jongeren die vakgericht onderwijs volgen, stroomt meestal door naar de NIPA²⁵ op Sint Maarten. Hiermee is het volgen van een Sociaal Kanstraject steeds meer een voorportaal geworden voor opleidingen 'off-island' – net als het regulier onderwijs.

Betrokkenen op het eiland stellen dat de doelgroep sterk geld-gericht is, en zien verschillen tussen het mannelijke en vrouwelijke deel van de doelgroep. Jongens hebben doorgaans minder interesse om deel te nemen aan een SKJ-traject. Redenen die hiervoor genoemd worden zijn machogedrag, het feit dat er geen geld mee verdiend wordt en meer verslaving of middelengebruik. Jonge vrouwen hebben eerder

²³ Data gebaseerd op CBS (2019) Trends in the Caribbean Netherlands 2018

²⁴ Unicef (2019) Situatianalyse kinderen en jongeren in Caribisch Nederland

²⁵ Zie <https://www.nipa.sx/>

de neiging om deel te nemen aan de SKJ-trajecten, onder meer om uit een benarde situatie te komen (armoede, afhankelijkheid, misbruik), en worden hierbij vaak aangemoedigd door hun moeder.

Behalve in de vastgelegde doelgroep, de jongeren van 18-24 jaar, bestaan er ook problemen onder jongeren in andere leeftijdsklassen. Allereerst gaat het hierbij om de jongeren van 16 of 17 jaar. Veel jongeren in deze leeftijdsgroep stromen uit vanuit praktijkonderwijs zonder werkplek en moeten daarna 'ook wat te doen hebben'. Een mogelijke route is doorstroom naar de CVQ-opleidingen, maar in de praktijk lijkt dit niet goed te kunnen op Sint Eustatius. Het is niet duidelijk of dat een tijdelijk probleem is vanwege het (op dit moment) beperkte aanbod van opleidingen binnen het Caribisch Curriculum, of dat dit een structureel aandachtspunt is.

Voor alle 16- en 17-jarigen is het lastig om na het afronden van de middelbare school vervolgonderwijs buiten het eiland te volgen. Dit heeft te maken met het gegeven dat deze jongeren een voogd moeten hebben omdat ze nog geen 18 zijn, en/of de ouders de jongeren nog te jong vinden om zelfstandig te gaan wonen. Er is door NCF een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden om de groep van 12 tot 18-jarigen ook te begeleiden; hier moet echter nog financiering voor worden gevonden.

De tweede groep die aandacht behoeft zijn, net als op de andere eilanden, jongeren ouder dan 24 jaar. Deze groep jongeren is deels aan het werk, heeft de behoefte om door te groeien maar is vaak ondergekwalificeerd. Een bijkomend voordeel van het ontwikkelen van deze groep jongeren met intrinsieke motivatie is dat ze zo plaatsmaken aan de onderkant van de arbeidsmarkt, bijvoorbeeld voor de jongere doelgroep.

4.2 Vormgeving, organisatie, samenwerking en uitvoering SKJ

De Sociale Kanstrajecten bestaan op Sint Eustatius sinds 2014 en worden uitgevoerd door de New Challenges Foundation. De missie van de NCF is het leveren wat andere onderwijsinstellingen niet kunnen leveren. Net als op Bonaire is er op dit moment volgens de meeste betrokkenen geen sprake van een apart projectbureau SKJ op het eiland. Alle taken rondom werving, intake en uitvoering van de trajecten liggen bij de NCF. Wel gebeurt de financiering van NCF en het betalen van de toelagen door het openbaar lichaam.

Het traject

De instroom van jongeren naar de trajecten gebeurt grotendeels via drie routes:

1. De eigen werving van NCF. Omdat er geen projectbureau op het eiland is, neemt NCF de werving van jongeren zelf op zich. Volgens de medewerkers van NCF hebben ze afgelopen jaar een sterke campagne gevoerd, waar onder andere een aantal succesvolle oud-deelnemers bij betrokken waren. Ouders zijn daardoor nu meer overtuigd dat het volgen van een SKJ een goede stap is;
2. Ze ontvangen jongeren die zijn verwezen door het Labour Office. Wanneer jongeren zich melden bij het Labour Office adviseren zij geregeld om deel te nemen aan de trajecten van de NCF;
3. Via de school, de Gwendoline van Puttschool, komen jongeren binnen. Hierbij gaat het om jongeren die zonder diploma uitstromen van de school.

Allereerst vinden er na de aanmelding en intake een aantal intake-tests plaats om te bepalen in welk programma een deelnemer wordt geplaatst. De New Challenges Foundation biedt verschillende trajecten aan binnen het kader van de Sociale Kanstrajecten. Allereerst vindt er een gezamenlijk voortraject plaats van zo'n drie maanden gericht op sociale vaardigheden, rekenen en Engels. Hierna

volgen de jongeren een van de hoofdtrajecten, die zolang duren als de jongeren nodig hebben, waarbij de moeilijkheidsgraad en het startniveau van de deelnemer oploopt:

- Het Vocational Trainees Program.
- Het Life Learners Program.
- Het Pre-Program Prep CVQ 1 Training.
- Het Pre-Program Prep CVQ 2 Training.
- Het GED-programma.

In de meeste trajecten zijn stageperiodes opgenomen. Wanneer de jongeren stage gaan lopen worden samen met hen sollicitatiebrieven gemaakt en een cv opgesteld, en worden eventuele sollicitatiegesprekken voor de stages samen met de jongeren voorbereid. Tijdens de stage gaan medewerkers van NCF op bezoek bij de stagelocaties om te kijken hoe de jongeren het doen. Tijdens de uitvoering van de trajecten komt de staf tevens tweewekelijks bij elkaar om de voortgang van de jongeren te bespreken en te evalueren wat er nog moet gebeuren.

Na afronding van een traject vindt een nazorgperiode van zes maanden plaats. NCF blijft tijdens deze periode met de jongeren in contact, en eventueel met de bedrijven van de jongeren werkzaam zijn.

De jongeren waarmee gesproken is geven een aantal sterke kanten aan van de NCF. Zo geven ze aan dat ze met elke situatie goed om weten te gaan en jongeren met alle typen problemen kunnen er terecht. Daarnaast hebben ze veel tijd en hulp beschikbaar. De hulp bij het solliciteren, het maken van cv's en het vinden van leerwerkbedrijven wordt gewaardeerd, en de band met de medewerker die dit doet is sterk. Een nadeel dat de jongeren noemen is het gebrek aan praktisch onderwijs op de locatie van NCF.

Samenwerking

Bij het uitvoeren van de Sociale Kanstrajecten is een aantal partijen betrokken. Zoals gezegd ligt de daadwerkelijke uitvoering van de trajecten bij de NCF, dat ook een deel van de werving en toeleiding op zich neemt. Naast NCF neemt ook het arbeidsbureau (Labour Office) een deel van de toeleiding op zich. Het arbeidsbureau voert min of meer de taken van het beoogde projectbureau uit, zoals bijvoorbeeld de intake van werkloze jongeren van 18-24 jaar.

De NCF en de Gwendoline van Puttenschool werken op verschillende terreinen samen. Ongediplomeerde schoolverlaters en jongeren uit het praktijkonderwijs vormen een deel van de instroom voor de SKJ-trajecten. Daarnaast vangt de NCF ook regelmatig een aantal jongeren van de GvP buiten de SKJ-doelgroep (tijdelijk) op met bepaalde gedrags- of taalproblemen. Ook werken NCF en GvP samen omtrent de vormgeving van het CVQ-onderwijs op het eiland.

Naast het arbeidsbureau en de GvP werkt de NCF ook samen met de leerplichtambtenaar.

Daarnaast werkt NCF veel samen met diverse particuliere bedrijven op het eiland, waaronder met de exploitant van de olieterminal en de grootste private werkgever op het eiland, Nustar, maar ook met kleine bedrijven zoals garages en kinderopvanglocaties. Dit gebeurt met name in het kader van stages van SKJ-deelnemers en het eventuele aanbieden van een baan na afronding van een traject bij NCF. NCF geeft aan dat het aantal leerbedrijven op het eiland beperkt is. Ook werktoeleiding vindt nauwelijks meer plaats, in tegenstelling tot vroeger. De focus ligt tegenwoordig minder op de 'lower-skilled' arbeidsplaatsen op Sint Eustatius zelf. De jongeren zien geen uitdaging op het eiland en willen juist studeren om het eiland te kunnen verlaten.

4.3 Resultaten en uitstroom

Uit de jaarverslagen die we ontvangen hebben is niet duidelijk op te maken welke aantallen leerlingen instroomden in de SKJ's en wat de uitstroomresultaten waren. Uit de documenten is onderstaande tabel te construeren, maar in hoeverre deze cijfers kloppen is lastig te bepalen.

Tabel 4.1. Aantal deelnemers en uitstroom SKJ 2015-2018

	2015	2016	2017	2018
Begonnen	11	6	2	6
<i>Geslaagd</i>	2	4	0	nb
<i>Uitgevallen</i>	1	1	1	nb
<i>Anders/onbekend</i>	8	1	1	nb

Bron: jaarverslagen NCF 2016-2019

De actuele deelnemersaantallen zijn ook niet exact te geven. Tijdens de interviews werd aangegeven dat er 24 SKJ-deelnemers waren, een overzicht in het kader van de nieuwe subsidieaanvraag voor 2020 bevatte 14 ingeschreven jongeren. Dit kan te maken hebben met de groep jongeren die een GED-traject volgt. Deze vallen formeel niet onder de SKJ-doelgroep, maar dat onderscheid wordt in de uitvoeringspraktijk wellicht niet gemaakt. Uit de gevoerde gesprekken blijkt dat vooral ook het zicht op de uitstroom niet erg goed is, en dat veel jongeren tussentijds stoppen met de trajecten.

4.4 Wensen en behoeften

Ten slotte hebben we ook op Sint Eustatius gesproken over de wensen en behoeften die leven in het kader van de Sociale Kanstrajecten en voortijdig schoolverlaten.

Allereerst is er de wens om verder te bouwen op de bestaande samenwerking tussen het openbaar lichaam (met name het *labour office*) en de NCF. Op dit moment is het eiland bezig met het oprichten van een projectbureau, gekoppeld aan het *labour office*. Een meer structurele samenwerking zou positieve gevolgen kunnen hebben voor zowel het zicht op de doelgroep als op de resultaten die geboekt worden binnen de SKJ-trajecten.

Ook leeft op Sint Eustatius bij betrokken de wens om de trajecten beter te laten aansluiten op de vacatures en tewerkstellingsvergunningen op het eiland en jongeren ook in de SKJ hiervoor gericht te bijscholen of te kwalificeren. Op het eiland bestaat bijvoorbeeld vraag naar monteurs, bouwvakkers en personeel in de scheepsvaart. Dit zou kunnen bijdragen aan het vergroten van de aantrekkelijkheid van SKJ-traject voor jongens en jongemannen, die tot nu toe achterblijven in deelname aan de Sociale Kanstrajecten. Hierbij geeft een betrokkene vanuit het openbaar lichaam aan dat niet altijd een startkwalificatie leidend moet zijn, maar zelfstandigheid en daarmee bijvoorbeeld inzet op zelfstandig ondernemerschap. Voorbeelden hiervan zijn bijvoorbeeld het omscholen van jongeren die auto's demonteren tot garagehouder. Lastig hierbij is dat de deelnemers zelf vaak sterk gericht zijn op vervolgopleidingen buiten het eiland en minder geïnteresseerd in de banen op Sint Eustatius.

5 Algemene bevindingen en aanbevelingen

Wanneer we de bevindingen op de drie eilanden naast elkaar leggen zien we dat er zowel verschillen als overeenkomsten tussen de eilanden bestaan.

Verschillen zien we in de deelnemersaantallen, de mate van schooluitval en de omvang van de potentiële doelgroep. Daarnaast verschillen ook de uitvoeringsorganisaties onderling sterk van elkaar, zowel in de manier van uitvoering als in de schaalgrootte en daarmee de organisatieomvang en professionaliteit. Dit leidt er vervolgens toe dat ook de behoeften die de betrokkenen aangeven te hebben niet overeenkomen. Waar op Bonaire de aandachtspunten niet zozeer bij de uitvoering van de SKJ's zit, maar met name in de registratie van de doelgroep en de rol van het projectbureau, bestaat op Saba, met name bij het OLS, zeer nadrukkelijk de wens om een compleet ander traject op te zetten. De betrokkenen op Sint Eustatius kunnen uit de voeten met het huidige kader, maar willen het SKJ-traject sterker op de lokale arbeidsmarkt richten. In de verschillende hoofdstukken is op de specifieke wensen en behoeften van de eilanden ingegaan.

De overeenkomsten en daarmee de belangrijkste overkoepelende bevindingen en aanbevelingen voor de drie eilanden samen bespreken we hieronder. Deze zijn gebaseerd op een analyse van relevante documenten, van de gesprekken die gevoerd zijn op de eilanden en in Europees Nederland en op de terugkoppeling die gegeven is tijdens de werkconferentie op Bonaire op 4 december 2019.

5.1 Doelgroep

Een eerste deel van de bevindingen, behoeften en aanbevelingen is specifiek toegespitst op de doelgroep en de behoeften rondom de doelgroep.

Meerwaarde SKJ

Allereerst valt op dat de meerwaarde volgens de gesprekpartners van (de uitvoeringsorganisaties van) de sociale kantrajecten op alle drie de eilanden met name zit in de werving, benadering en begeleiding van de jongeren. Er wordt geprobeerd zoveel mogelijk maatwerk te bieden. Er wordt meer en specifieke begeleiding geboden, de jongeren krijgen meer persoonlijke aandacht en er is meer ruimte voor maatwerk dan op de reguliere scholen. De jongeren binnen de SKJ's kampen vaak met verschillende (sociale, psychische en financiële) problemen, wat er mede voor gezorgd heeft dat zij uitgevallen zijn van deze reguliere scholen en niet voldoende inkomen kunnen verwerven. De uitvoeringsorganisaties, met name FORMA op Bonaire, fungeren als een veilige haven en weten deze jongeren met de juiste hulp en ondersteuning weer op het juiste pad te krijgen. NCF op Sint Eustatius onderscheidt zich ook duidelijk van het reguliere onderwijs door een andere omgeving en benadering voor de jongeren te creëren. De breed gedeelde opvatting op de eilanden is dat juist deze andere benadering ervoor zorgt dat de jongeren alsnog de kans krijgen om een opleiding af te ronden of een plek op de arbeidsmarkt kunnen verkrijgen. Tegelijk zijn er weinig data beschikbaar om te kunnen monitoren of die ervaren bijdrage ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Mogelijkheid tot werken

Op alle drie de eilanden leeft een zeer sterke wens om het wettelijk mogelijk te maken dat jongeren die een skj-traject volgen daarnaast kunnen werken. Op dit moment beperkt de wettelijke definitie van de doelgroep – waarin staat dat de doelgroep geen startkwalificatie heeft en geen aanstelling of

arbeidsovereenkomst heeft – de mogelijkheid tot (vast) werk voor de deelnemers. De 188 dollar per maand die de jongeren ontvangen als toelage is echter voor de meesten ²⁶ niet voldoende om te voorzien in het levensonderhoud, waardoor jongeren genoodzaakt zijn om te werken. Veel van de jongeren, met name op Bonaire en Sint Eustatius, doen dit in de praktijk ook al. In samenspraak met de SKJ-organisaties werken de jongeren naast het SKJ-traject, wat mede mogelijk is doordat de trajecten voornamelijk 's morgens worden aangeboden. Hierdoor hebben de jongeren voldoende tijd om bij te verdienen, om te kunnen voorzien in hun levensonderhoud of bij te dragen aan de familie. Ook het spreiden van de stageperioden draagt hieraan bij. FORMA geeft hierbij tevens aan dat het zelfs de verantwoordelijkheid zou moeten zijn van de SKJ-organisatie om de jongeren te helpen hun baan te behouden en hier de juiste zorg omheen te bieden.

Tijdens de werkconferentie zijn op dit onderwerp een aantal kanttekeningen geplaatst. Zo is het de vraag of jongeren die een baan kunnen krijgen en *behouden* wel de doelgroep zijn van de sociale kanstrajecten. In de praktijk van de eilanden ziet men daarbij echt verschil tussen 'jobbing' en 'working', waarbij met name de groep die 'working' is wellicht buiten de doelgroep zou vallen.

Een tweede vraag is wat dit zou betekenen voor de toelage voor de jongeren. Volgens bijna alle deelnemers aan de werkconferentie is de toelage een belangrijke 'incentive' die jongeren prikkelt deel te nemen aan een sociaal kanstraject. Daarnaast is werken niet voor alle deelnemers mogelijk, bijvoorbeeld voor alleenstaande moeders of jongeren met sociale- of gedragsproblemen. Een deel van de betrokkenen pleit juist voor een hogere toelage, omdat deelnemers van 188 dollar niet rond kunnen komen.

Het verruimen van de leeftijdsgrens en verbreden van de doelgroep

De doelgroep van de Wet Sociale kanstrajecten bestaat uit jongeren zonder startkwalificatie en werk in de leeftijd van 18 tot 24 jaar. Op de eilanden leeft de wens om dit leeftijds kader uit te breiden. Op Saba zijn naar eigen zeggen bijvoorbeeld geen schoolverlaters, en bevinden de echte problemen zich in de groep vanaf 25 jaar. Ook op de andere eilanden bestaat de wens om de grens van 24 naar boven te verruimen, tot bijvoorbeeld 27 jaar. Zo vindt de begeleiding van deze groep op Bonaire momenteel ad hoc en versnipperd plaats. Door ze te betrekken bij de SKJ's komen ook oudere jongeren die langdurig werkloos zijn, besloten hebben alsnog een diploma te willen behalen of die vastzitten in een baan in aanmerking voor het volgen van een kanstraject, en krijgen ook zij de kans hun leven van een nieuwe impuls te voorzien. Daarnaast geldt specifiek voor Bonaire dat jeugdige gedetineerden na hun vrijlating zo langer de kans kunnen krijgen om te werken aan een betere toekomst.

Naast een verhoging van de wettelijke leeftijd, spreekt een deel van de betrokkenen ook een voorkeur uit voor het verlagen van de leeftijdsgrens tot 16 jaar. Voor sommige 16 en 17 jarigen lijkt er nu geen passend onderwijsaanbod te zijn. Voor een groot deel gaat het hierbij om jongeren die uitstromen vanuit het praktijkonderwijs en de ambitie hebben om door te leren. In de praktijk kunnen zij doorgaans niet terecht in een mbo- of CVQ-opleiding, mede door het gat tussen oude en nieuwe onderwijssystemen op Saba en Sint Eustatius. Zij komen door hun leeftijd nu formeel ook niet in aanmerking voor het volgen van een sociaal kanstraject, terwijl de eilanden (met name Saba en Sint Eustatius) geen ander passend aanbod kunnen garanderen. De andere subgroep zijn schoolverlaters/thuiszitters van 16 of 17 jaar oud, die baat zouden kunnen hebben bij een tweede kans en een andere setting dan het regulier onderwijs.

²⁶ Met name alleenstaande jongeren of jongeren die substantieel bijdragen aan de kosten van het levensonderhoud van gezin of huishouden

Aan het verleggen van de leeftijdsgrenzen zijn ook nadelen verbonden. Zo is de groep van 16- en 17-jarigen in principe nog leerplichtig, en zal er over nagedacht moeten worden wie verantwoordelijk wordt voor individuele beslissingen over hoe passend het is voor een jongere om het reguliere onderwijs te verlaten en deel te nemen aan een sociaal kanstraject. Hierin zou de leerplichtambtenaar een rol kunnen spelen in de vorm van ‘checks and balances’, om aan te tonen dat deze leerlingen gebaat zijn bij een andere vorm van onderwijs. Binnen de leerplichtwet BES heeft de leerplichtambtenaar op dit moment al de bevoegdheid om jongeren onder de 18 jaar vrij te stellen van regulier onderwijs, al dan niet onder eindverantwoordelijkheid van de onderwijsinstelling. Deze bevoegdheid zou concreter ingevuld kunnen worden.²⁷ Daarnaast is op Bonaire in het verleden een pilot om jonge vsv’ers bij de SKJ’s te betrekken niet succesvol geweest, door de zwaarte van hun problemen en hun gebrek aan motivatie.

Ook het verhogen van de leeftijd roept een aantal vragen op. Allereerst zal bepaald moeten worden wat de bovengrens is en hoe deze bovengrens bepaald wordt. Daarnaast ontstaat er een vraagstuk in de positionering en bekostiging van deze trajecten. Het is de vraag of de begeleiding van zo’n brede groep nog relateert aan initieel of tweede-kans onderwijs of beter valt te typeren als leven lang ontwikkelen. Het is de vraag of jongeren die op latere leeftijd besluiten alsnog een diploma te willen halen, dit via een SKJ-traject moeten doen. Wellicht kunnen zij beter terecht in het reguliere onderwijs of het volwassenonderwijs (via cursussen, opleidingen etc.). Ten slotte zou het verhogen van de leeftijd waarop jongeren in aanmerking komen voor een traject kunnen leiden tot uitstelgedrag. Uit de werkconferentie bleek dat de meerderheid van de betrokkenen het eens is met een verruiming van de leeftijd, al bestaat er geen consensus over de grenzen van deze verruiming.

Nagenoeg iedereen was het eens met de stelling dat de trajecten gericht moeten zijn op werktoeleiding, bijscholing en de voorbereiding op regulier onderwijs met perspectief op een startkwalificatie. Enige voorbehoud hieromtrent dat gemaakt wordt, is dat deelnemers die richting het regulier onderwijs willen, bijvoorbeeld na eerst gewerkt te hebben, eigenlijk niet eerst een SKJ-traject zouden moeten volgen. De SGB heeft bijvoorbeeld ook vaak ‘repeaters’; studenten die al eerder geprobeerd hebben mbo af te ronden maar hier toen niet in geslaagd zijn.

5.2 Positionering en organisatie

Naast deze inhoudelijke conclusies is er een aantal bevindingen over de positionering en organisatie naar voren gekomen.

Wettelijke positionering, bekostiging en verantwoording

De wettelijke positionering van de SKJ’s kent een aantal complicerende factoren. De SKJ’s voeren een wettelijke onderwijstaak uit, staan onder toezicht van de Inspectie van het Onderwijs, maar ontvangen geen rechtstreekse bekostiging door OCW zoals scholen dat wel doen. De SKJ’s werken daarbij, formeel maar niet feitelijk, onder toezicht en verantwoordelijkheid van de openbare lichamen, maar zijn zelfstandige stichtingen. De openbare lichamen ontvangen specifieke middelen vanuit het ministerie van OCW voor de SKJ-taken, maar zetten dit doorgaans beleidsarm door naar de uitvoeringsorganisaties.

²⁷ Artikel 8 Leerplichtwet BES (01-01-2011)

Daarnaast zorgt de huidige wijze van financiering voor een scheve verdeling tussen de uitvoeringsorganisaties op Bonaire enerzijds, en Saba en Sint Eustatius anderzijds. Het huidige bekostigingsmodel voor de SKJ's is aanbodgericht en gebaseerd op een historisch gegeven totaalbudget. Ook is zowel het bedrag voor de SKJ's als de hoogte van de toelage voor studenten niet geïndexeerd sinds 2010. De verdeling tussen de drie eilanden is in 2010 gebaseerd op de relatieve omvang van de eilandbevolking. Hierdoor ontbreekt in het beschikbare budget een directe relatie met het aantal deelnemers, waardoor grote verschillen zijn ontstaan in de beschikbare middelen per deelnemer. SRF en NCF hebben weinig tot geen deelnemers, maar ontvangen wel elk jaar een bedrag om de trajecten uit te voeren. Omdat de organisatie en staf om de trajecten uit te voeren er wel (dienen te) zijn, gaat een relatief groot deel van het budget op aan 'vaste lasten'. Het andere deel wordt besteed aan andere noodzakelijke kosten van de organisaties of wordt op de plank gelaten door het openbaar lichaam. Bonaire ontvangt ongeveer de helft van de totale SKJ-middelen, bedient daarmee een grotere groep jongeren en heeft daardoor minder te besteden per jongere dan de andere eilanden. Je kunt concluderen dat Saba en Sint Eustatius relatief veel bekostiging ontvangen, terwijl Bonaire relatief minder ontvangt voor de uitvoering van de sociale kanstrajecten. Daarbij moet komende periode nog wel helder worden in hoeverre SKJ-jongeren die een (fase2) mbo-opleiding volgen, ook worden bekostigd via het onderwijs.

Dit vraagt om een herziening van de bekostigingsgrondslagen, waarbij zowel omvang van (potentiële) doelgroep, aantal deelnemers, geleverde inspanningen of inzet en realisatie van doelstellingen mogelijke parameters zijn. Kanttekening hierbij is dat doelstellingen lastig concreet te maken zijn, relaties tussen inzet en resultaten bij deze doelgroep niet altijd te bepalen is en dat het niet eenduidig is wat succesvol in absolute zin is.

Een ander aspect van de huidige systematiek is dat de financiering jaarlijks wordt afgegeven. Ieder jaar moeten de uitvoeringsinstanties een nieuwe aanvraag indienen om de subsidie te krijgen. Omwille van duurzaamheid en kwaliteitsontwikkeling van de trajecten en zekerheid voor de organisaties en studenten wordt de wens uitgesproken om de bekostiging van de trajecten voor een langere periode vast te leggen.

Samenwerking SKJ-organisaties met de openbare lichamen en het EOZ

Op alle drie de eilanden constateren we dat de samenwerking tussen de uitvoeringsinstanties en de openbare lichamen niet is zoals oorspronkelijk bedoeld. Allereerst zien we dat aan het feit dat op geen van de drie eilanden een functionerend projectbureau bestaat. Zoals eerder benoemd staat in de wet beschreven dat het openbaar lichaam een wettelijke taak heeft om een projectbureau in stand te houden, met als taken onder meer het registreren van vsv-ers en het houden van toezicht op de uitvoeringsinstantie. Op dit moment bestaat op geen van de drie eilanden een dergelijk projectbureau, en worden de taken niet, deels of door andere partijen uitgevoerd. Zo houden de uitvoeringsinstanties zich allen zelf bezig met de werving van de deelnemers en zijn de registraties voor verbetering vatbaar. Deze punten kwamen ook al in de bredere evaluatie van de onderwijsagenda Caribisch Nederland naar voren²⁸. Nu, drie jaar later, is de functie van het projectbureau nog steeds niet helder ingevuld, en bestaan de projectbureaus feitelijk niet.

²⁸ Ecorys (2016) Evaluatie Onderwijsagenda Caribisch Nederland

De rol die de uitvoeringsinstanties voornamelijk zien voor de openbare lichamen en (eventueel op te richten) projectbureaus is op het gebied van aanvraag en documentatie, sturing en verantwoording en het registreren van jongeren.

Ook constateren we dat de samenwerking tussen de uitvoeringsinstanties en de EOZ's op alle drie de eilanden verschillend en tamelijk onduidelijk is. Er is niet beschreven wat de rol van de EOZ's is binnen de trajecten, op welk moment er hulp en zorg van hen wordt verwacht en of en hoe zij bekostigd worden voor het uitvoeren van deze taken.

Ontbreken goede registraties

Een van de bevindingen tijdens dit onderzoek en in eerdere evaluaties is de bevinding dat er geen sprake is van registratie, zowel van voortijdig schoolverlaters als van de uitstroom van jongeren uit de SKJ's. Op geen van de drie eilanden is er sprake van een organisatie die zich bezighoudt met de registratie van vsv-ers of jongeren zonder werk. Op Saba en Sint Eustatius is de doelgroep zo klein dat dit zicht er informeel wel min of meer is, maar op Bonaire bestaat geen goed beeld van de potentiële doelgroep van de sociale kanstrajecten. Zowel de leerplicht als het openbaar lichaam neemt deze taak niet op zich, waardoor niet duidelijk is hoe groot de (potentiele) doelgroep op het eiland is. FORMA beschikt over de meest bruikbare administratie, maar ook deze dient geprofessionaliseerd te worden. Ook wordt de uitstroom van de jongeren na afronding van de SKJ-trajecten niet of nauwelijks geregistreerd. In de jaarverslagen van SRF en NCF zijn deze cijfers niet (goed) terug te vinden, en ook uit de gesprekken blijkt dat hier weinig over bekend is en dat de organisaties zelf en de openbare lichamen hier ook niet op sturen.

Er bestaat op alle drie de eilanden behoefte om de registratie van de jongeren beter vast te leggen. Het eerdergenoemde projectbureau zou hier een rol in kunnen en moeten spelen. Bijvoorbeeld door meer een RMC-functie op zich te nemen, waarbij ze zicht houden op de jongeren van 18 jaar en ouder die uitvallen of *dreigen* uit te vallen en de verantwoordelijkheid nemen om deze jongeren van de juiste begeleiding te voorzien. Daarnaast zou het projectbureau met de uitvoeringsinstanties beter moeten registreren hoeveel jongeren deelnemen aan de trajecten, hoe ze uitstromen en waar de jongeren terecht komen na afronding. Op deze manier wordt er zowel beter zicht gehouden op de jongeren en kan de effectiviteit van de sociale kanstrajecten beter worden gemonitord.

Daarnaast valt op dat er op geen van de eilanden is gedefinieerd wat de gewenste uitkomst van de trajecten is. Welk percentage van de jongeren moet een traject met een diploma of een baan verlaten? Is iedere geholpen schooluitvaller er één? Een nadere gedachteswisseling over verwachtingen, doelstellingen en gewenste maatschappelijke effecten zou voor alle betrokkenen helderheid geven die ook bruikbaar is bij het inrichten en positioneren van de kanstrajecten in de toekomst.

5.3 Aanbevelingen

Welke implicaties hebben deze inhoudelijke en organisatorische bevindingen en aanbevelingen voor de toekomst? Welke structurele veranderingen zijn nodig, en hoe werken eventuele wijzigingen in de wet door voor de doelgroep, doel, aanbod en de bekostiging van de trajecten? In deze paragraaf trachten we inhoudelijk te benoemen waar de Wet Sociale kanstrajecten en de invulling daarvan op de eilanden verandering behoeft, en hoe deze verandering eruit zou kunnen zien. We vertalen zo bovenstaande conclusies in aanbevelingen die zijn geordend naar actor en niveau.

Aan het ministerie van OCW

De eerste aanbeveling aan het ministerie van OCW is om de huidige Wet sociale kantrajecten BES aan te passen op basis van de uitkomsten van deze evaluatie. Gegeven de verschillende situaties en behoeften per eiland is het advies te komen tot een meer beknopte kaderwet of raamwerkregeling voor de positionering en bekostiging van sociale kantrajecten in de toekomst (werktitel SKJ 2.0).

Een aantal elementen lijkt in het licht van de conclusies uit dit onderzoek of de mate van consensus tijdens de werkconferentie geschikt om op te nemen in een uniform wettelijk kader voor SKJ 2.0:

1. De wettelijke doelgroep voor SKJ 2.0 zijn alle jongeren van 18 tot 27 die nog geen niveau 2 mbo of CVQ kwalificatie hebben gehaald en die niet meer op school zitten. Alleen met een expliciet toegekende vrijstelling door een leerplichtambtenaar is er de mogelijkheid voor 16 of 17-jarigen tot deelname aan SKJ. Jongeren die tijdens het traject 28 jaar worden mogen het traject gewoon afmaken.
2. De doelen van deelname aan een SKJ 2.0 zijn zowel werktoeleiding, het behalen van kwalificaties, als voorbereiding op vervolgonderwijs. Omdat de doelgroep meer nodig heeft dan onderwijs, zijn er afspraken over de beschikbaarheid van zorg en brede sociaal-emotionele en maatschappelijke begeleiding en de bekostiging daarvan.
3. Intrinsieke motivatie van jongeren staat voorop, maar stel een beperkte toelage beschikbaar als incentive om een SKJ 2.0 traject te volgen, rekening houdend met de hoogte van studiefinanciering voor deelnemers aan het regulier onderwijs.
4. Maak het formeel mogelijk voor jongeren om tijdens het volgen van een skj-traject een (bij)baan te hebben, zodat ze beter kunnen voorzien in hun levensonderhoud.
5. Heroverweeg de gewenste taakverdeling tussen rijk, de openbare lichamen en de uitvoeringsorganisaties en leg deze vast.
6. Zorg voor heldere en haalbare eisen aan registratie en verantwoording door de uitvoeringsorganisaties of de openbare lichamen, om een lerende aanpak te stimuleren en zicht te houden op de eiland specifieke keuzes. Daartoe wordt één format ontwikkeld door en gehanteerd voor alle eilanden.

De tweede aanbeveling aan het ministerie is om parallel aan de wetswijziging ook de bekostiging te actualiseren. Daarbij gaat het zowel om het overall budget als over het verdeelmodel. Verken gezamenlijk de wenselijkheid van vaste basisbudgetten, bedragen per deelnemer of bekostiging op basis van maatschappelijk resultaat of vereiste inspanning door uitvoeringsorganisatie. Hierbij dient rekening gehouden te worden met de kosten van de uitvoering, bijvoorbeeld door de verschillende schaal van de eilanden.

We adviseren ten derde ook de huidige systematiek van jaarlijkse subsidie en verantwoordingsrelaties te vervangen door meerjarige afspraken per eiland, waarbij heldere doelen in combinatie met maatwerk of resultaatafspraken leiden tot flexibiliteit in de uitvoering. Tegelijk is het daarbij zaak om beter in beeld te houden of en hoe de gemaakte afspraken en de wettelijke kaders worden nageleefd.

Aan de gezamenlijke partijen op de BES-eilanden

De problemen en wensen van de eilanden zijn op sommige onderdelen sterk verschillend. Daarom is het goed voldoende vrijheid voor de eilanden te garanderen om de plannen aan te passen aan de lokale situatie. Op basis van de bovenstaande kaderregeling kan per eiland ofwel de huidige uitvoering op onderdelen worden doorontwikkeld, danwel hervormd tot een vernieuwde uitvoeringsorganisatie die andere activiteiten uitvoert, passend bij gewijzigde behoeften.

Daarbij gaat het dan per eiland om gezamenlijke afspraken onder regie van de openbare lichamen over de doelgroep, aanbod van opleidingen, partners in zorg en begeleiding, inhoudelijke keuzes voor type kwalificaties, werving, toeleiding en communicatie²⁹.

Op de werkconferentie in december 2019 is hiervoor per eiland een eerste aanzet gegeven. Het is waardevol om op deze betrokkenheid van partijen op de eilanden komende periode verder te bouwen en deze te vergroten.

Daarom adviseren we om parallel aan het proces van eventuele wetswijzigingen de eilanden al de kans te geven gewenste veranderingen door te voeren, zolang die passen binnen de nieuwe uitgangspunten. Ook is het aan te raden om de verschillende partijen op de eilanden te stimuleren om de samenwerking met elkaar aan te gaan. Daarom adviseren we om aanvragen vanuit de eilanden waaruit blijkt dat de verschillende partijen (het openbaar lichaam, de school en de uitvoeringsinstantie) samen aan een plan werken, goed te keuren. De manier waarop het ministerie onderwijspartijen en gemeenten vraagt gezamenlijk regionale maatregelprogramma's op te stellen bij de aanpak van vsv in Europees Nederland zou daarbij handvatten kunnen bieden. Bekijk hierbij ook de mogelijkheden om een partij op de eilanden verantwoordelijk te maken voor of de regie te geven in deze samenwerking en het opzetten van een gezamenlijk plan, zoals bijvoorbeeld het openbaar lichaam.

Aan de openbare lichamen

Uit het onderzoek en de werkconferentie is gebleken dat de huidige rol van het openbaar lichaam op alle drie de eilanden niet volledig naar wens is. We adviseren de openbare lichamen daarom om voorop te gaan in het bovenstaande gesprek per eiland. Enerzijds om zoveel mogelijk de verbinding met de rest van het sociaal domein te leggen (zorg, arbeidsmarktbeleid). Anderzijds omdat het openbaar lichaam komende jaren een stevige opdracht heeft in zowel het verbeteren van het zicht op de doelgroep van jongeren die baat hebben bij een SKJ 2.0 (registratie) als het toezicht houden op de kwaliteit het succes van de uitvoering van de sociale kanstrajecten 2.0.

De openbare lichamen kunnen zowel de sociale kanstrajecten als extra inzet op het voorkómen van voortijdig schoolverlaten een prominente plaats geven in een eventuele nieuwe onderwijsagenda Caribisch Nederland. Op die manier krijgen de trajecten een vastere plek binnen de onderwijsstructuur en kan duidelijker vastgelegd worden welke partijen uit het sociale domein hier betrokken bij moeten zijn. Op Bonaire is het dan zaak om af te stemmen en waar mogelijk samen te werken met het nieuw opgerichte jobcentrum (Plenchi di Trabou).

Aan de uitvoeringsinstanties

Ten slotte is een deel van de aanbevelingen specifiek gericht op de uitvoeringsinstanties. Een belangrijke taak voor de uitvoeringsinstanties is om de samenwerking met andere partijen intensiever op te pakken. Hierbij gaat het met name om de samenwerking met de scholen en de EOZ's, om de juiste begeleiding en zorg aan de leerlingen te kunnen bieden.

Moedig combinaties van werken en leren (nog meer) aan en stem hierop zowel de inhoud als de tijden van de trajecten aan. En biedt de benodigde hulp aan jongeren om hun baan te behouden. Wellicht is het ook mogelijk om de expertise van de uitvoeringsorganisaties te benutten om uitval van specifieke jongeren te voorkomen.

Betrek advies of praktische hulp bij het opzetten van een systeem om onder meer aantallen deelnemers, uitval en uitstroom op een consistente en overzichtelijke manier te registreren en om ervoor te zorgen dat dit op een duurzame manier opgezet wordt.

²⁹ In bijlage 4 staat een lijst met discussievragen bij het opstellen van dergelijke afspraken

Bijlage 1 Literatuurlijst

- CBS (2019) *Trends in the Caribbean Netherlands 2018*. Geraadpleegd van <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2018/50/trends-in-the-caribbean-netherlands-2018>
- Van Engelshoven, I., Slob, A. (2019) *Voortgang onderwijs Caribisch Nederland*. <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2019/07/10/kamerbrief-over-hoe-de-kwaliteit-van-het-onderwijs-in-caribisch-nederland-verbeterd-wordt/kamerbrief-over-hoe-de-kwaliteit-van-het-onderwijs-in-caribisch-nederland-verbeterd-wordt.pdf>
- Executive council Public Entity Saba (2018) *SKJ and Skills Enhancement Program Saba, letter to OCW-RCN*. Saba, 18 juli 2018.
- Heyma, A., Donker van Heel, P., van der Ven, K., en de Ruig, L. (2019) *De maatschappelijke kosten en baten van de beroepsbegeleidende leerweg*,. SEO Economisch Onderzoek/De Beleidsonderzoekers, Amsterdam/Leiden.
- Inspectie van het Onderwijs (2017) *DE ONTWIKKELING VAN HET ONDERWIJS IN CARIBISCH NEDERLAND 2014-2016*. Utrecht, februari 2017
- Inspectie van het Onderwijs (2018) *RAPPORT VAN BEVINDINGEN, Kwaliteitsonderzoek bij Scholengemeenschap Bonaire, afdeling mbo*. Tilburg, 15 mei 2018
- Klaver, J., en Odé, A. (2008) *Ex-interim evaluatie sociale vormingsplicht*. Geraadpleegd van <https://www.regioplan.nl/project/ex-interim-evaluatie-sociale-vormingsplicht/>
- Leerplichtwet BES (01-01-2011) Geraadpleegd op 1 januari 2020, <https://wetten.overheid.nl/BWBR0030281/2011-02-17#Paragraaf2>
- Straatmeijer, J. (2018). *Onderzoek naar een ijkpunt voor het sociaal minimum in Caribisch Nederland*. Geraadpleegd van <https://www.regioplan.nl/project/onderzoek-naar-een-ijkpunt-voor-het-sociaal-minimum-in-caribisch-nederland/>
- Unicef (2019) *Situatieanalyse kinderen en jongeren in Caribisch Nederland*. Geraadpleegd van <https://www.unicef.nl/files/Situatieanalyse%20kinderen%20en%20jongeren%20in%20Caribisch%20Nederland%202019.pdf>
- Visser M., van der Boom, E., Tossings, S. en van der Aa, R. (2016) *Evaluatie Onderwijsagenda Caribisch Nederland*. Rotterdam, 25 mei 2016.
- Van der Zee, S., & Hoebé, D. (2019) *Veiligheidsbeeld BES 2018*. Openbaar Ministerie Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Bijlage 2 Gesprekspartners

BES breed

Nolly Oleana (RCN/OCW)
Vicedra Sambo (RCN/Jeugdzorg en Gezinsvoogdij)
Eric Brakke (RCN/SZW)
Jill Soemosemito (RCN/Voogdijraad CN)

Bonaire

Nimrod Pieters (Jong Bonaire)
Jurna Clarenda (beleidsmedewerker educatie OLB, Directie Samenleving en Zorg)
Jemima Martis (leerplichtambtenaar)
Nina den Heyer (gedeputeerde OLB)
Inge Berben (voormalig directeur FORMA)
Soraida Mensché (medewerker FORMA)
Tanja Pijnenburg (medewerker FORMA)
Liset de Keijzer (directeur SGB)
Mavis Abrahams (docent en zorgcoördinator SGB)
Elyane Paul (ROA)
Rosa Hoes (directeur EOZ Bonaire)
Anoek Hansen (medewerker EOZ Bonaire)
Eric Sinke (Stichting Reclassering Caribisch Nederland)
Lienne Domacasse (Stichting Forsa)
Juny Josephina (Krusada)
3 (oud-)deelnemers aan de Sociale Kanstrajecten
Aantal werkgevers

Saba

Anton Hermans (SCS)
Carl Buncamper (Projectbureau Saba)
Jet van Heijnsbergen (EOZ Saba)
Pieter van Amsterdam (directeur Saba Benevolent Foundation)
Lysanne Charles (directeur SRF)
Vito Charles (bestuur SRF en lid eilandraad)
Lonneke (coördinator SRF)
Nadine Granger (leerplichtambtenaar)
LaToya Charles (voormalig directeur SRF, nu UNICEF NL/BES)
Tim Muller (eilandsecretaris OLS)

Sint Eustatius

Elvin Henriquez (RCN/OCW)

Elaine Marchena (RCN/OCW)

Mervyn Stegers (regeringscommissaris)

NCF:

- Francine Foe (directeur NCF)
- Cindy Lopes (jobcoach NCF) en Mystical Hassell (zorgcoördinator)
- Theola Schmidt (financiële administratie)
- Charles Lindo (president Supervisory Board)
- Selma Augustin (secretary Supervisory Board)
- Jair Hooker (treasurer Supervisory Board)
- 6 studenten
- 6 docenten

Aantal stagebedrijven

Gregory Melfor (Openbaar lichaam)

Nadjesca Henriquez (leerplichtambtenaar)

Rosalie Edelstein (directeur Gwendoline van Puttenschool)

Jan Meijer (docent Gwendoline van Puttenschool)

Camelia Berkel (EOZ Sint Eustatius)

Nederland

Pim Beirnaert (wetgevingsjurist ten tijde van 10-10-10)

Vincent Holslag (Onderwijsinspectie)

Mariëlle Hoeijmakers (Oranjefonds)

Maayke Botman (Oranjefonds)

Freek Mekking (Oranjefonds)

Ellen de Wit (RMC-coördinator, Ingrado)

Fleur Lagcher (programma manager BES(t)4 Kids)

Begeleidingscommissie

Annemarie Gerbrandij (ministerie van OCW)

Jérôme Smits (ministerie van OCW)

Ellen Ipenburg-Tomesen (ministerie van OCW)

Klankbordgroep (exclusief begeleidingscommissie)

Chiara Wooning (ministerie van OCW)

Wybren van Dijk (ministerie van SZW)

Jantine Homan (ministerie van VWS)

Bijlage 3 Interviewleidraad

Doelgroep

1. In hoeverre zijn alle jongeren in de doelgroep in beeld, hoe groot is de potentiële doelgroep en hoe en door wie wordt dit geregistreerd?
2. Wat is er al bekend over de achtergrond van deze jongeren, wat zijn de belangrijkste oorzaken van vroegtijdig schoolverlaten?
3. Welk deel van de jongeren wordt zonder kanstraject naar onderwijs of werk doorverwezen, en hoe worden deze jongeren daarbij begeleid?
4. Hoeveel jongeren kregen een kanstraject aangeboden afgelopen jaren? Hoe komen die bij SKJ terecht (stromen/herkomst). Welk deel neemt ook deel?

Structuur en organisatie

1. Welke partijen zijn betrokken bij de vormgeving en uitvoering van de kanstrajecten? Hoe verloopt deze samenwerking tussen OL, projectbureau en SKJ uitvoeringsorganisaties?
2. Hoe ziet het proces van registratie en doorverwijzing eruit, is hierin de verdeling van verantwoordelijkheden duidelijk en wordt deze goed ingevuld?
3. Wat is de betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de trajecten?
4. In hoeverre wordt er onderling samengewerkt en geleerd tussen SKJ-organisaties op de eilanden?
5. Hoe is de samenwerking met andere, al dan niet vanuit de overheid, opgezette initiatieven ten behoeve van arbeidsbemiddeling?

Vormgeving en uitvoering sociale kanstrajecten

1. Hoe wordt het te volgen traject voor een jongere bepaald, in hoeverre is er sprake van maatwerk in de kanstrajecten en hoe lang duren de aangeboden trajecten?
2. Worden de trajecten tussentijds geëvalueerd en leidt dit tot aanpassingen aan de trajecten?
3. Voldoen de aangeboden kanstrajecten aan de in de wet gestelde voorwaarden?
4. In hoeverre is er sprake van begeleiding en nazorg na afronding van een sociaal kanstraject en in hoeverre zijn scholen, werkgevers of zorginstellingen hierbij betrokken?
5. In hoeverre hebben uitvoeringsorganisaties de afgelopen periode verbeteringen gerealiseerd, welke verbeteringen worden nog beoogd, en in hoeverre hebben de organisaties hier plannen voor opgesteld?
6. Hoeveel SKJ-middelen ontvangen de organisaties, hoe worden deze besteed en wat is daarbij de verhouding tussen uitvoeringskosten en toelage voor de jongeren?

Resultaten

1. Tot welke resultaten hebben de kanstrajecten geleid, hoeveel jongeren worden bereikt, welke resultaten worden met jongeren behaald, hoe stromen ze uit naar vervolgonderwijs of werk?
2. Wat weten werkgevers over SKJ-trajecten, de jongeren die daar uitstromen en wat is hun perceptie
3. Is er zicht op in hoeverre de doorverwijzingen, met en zonder kanstraject, duurzaam succesvol zijn, en in hoeverre wordt dit gemonitord?

Evaluatie en advies

1. Wat vinden de betrokkenen goed gaan, welke elementen en mechanismen wil men graag behouden in de toekomst?
2. Welke knelpunten zijn er in de uitvoering en hoe is daar tot nu toe mee omgegaan?
3. Wat zijn mogelijkheden voor andere (meer preventieve) aanpak van schooltijdig schoolverlaten?
4. Is de huidige regelgeving toereikend, of zijn er bepaalde aanpassingen nodig, en zo ja, welke?

Bijlage 4 Discussievragen SKJ 2.0

Onderstaand een lijst met discussievragen als handvat bij het opstellen van en besluiten over een plan per eiland voor de inrichting van de SKJ 2.0.

Uitgangspunten

- Wat is de doelstelling van de nieuwe opzet? Welke visie hoort hierbij (en geldt die visie voor de drie BES-eilanden samen)?
- Waar, hoe en op welke manier positioneert de nieuwe opzet zich in het veld van onderwijs en volwasseneducatie?
- Welke doelgroep moet er bereikt worden? Met of zonder diploma, welke leeftijd en welke arbeidsmarktpositie?
- Wat zijn de gewenste uitstroomdoelen? Het vinden van werk, het vinden van een juiste educatie? Is een diploma het doel, of zelfredzaamheid? En op het eiland of ook 'off-island'?
- De maatschappelijke/eilandbrede functie van de sociale kanstrajecten.

Trajecten gefocust op arbeidsmarkt

- Gericht op vast werk, parttime werk, of ook op tijdelijk werk?
- Op welke categorie banen ligt de focus, en in welke sectoren?
- Gericht op de lokale arbeidsmarkt specifiek, of ook op eventuele banen buiten de eilanden?
- Mogelijkheid tot werken naast een traject en de gevolgen hiervan voor de vergoeding die deelnemers ontvangen.
- De plaats van het volgen van een traject. Op school, binnen een leerbedrijf, of beide?
- De verbinding tussen de SKJ-uitvoeringsinstanties, onderwijs en de (leer)bedrijven op de eilanden. Hoe wordt bepaald welk bedrijf geschikt is voor de ontwikkeling van de jongeren, en hoe wordt deze ontwikkeling gevolgd? Welke expertise vanuit het onderwijs is nodig?
- Het eventueel inrichten van speciale leerbedrijven waarbinnen deelnemers in een gecontroleerde omgeving hun werk kunnen uitvoeren.

Trajecten gefocust op vervolgonderwijs

- Gericht op vervolgonderwijs op en/of buiten het eiland?
- Welk aanbod is er op het eiland, en welk aanbod vooral juist niet? Is een hervorming van onderdelen van de onderwijsstructuur nodig?
- Mogelijkheid tot werken naast een traject, en de gevolgen voor het aanbieden van de trajecten (dagen en tijden).
- Rol van studiefinanciering binnen de trajecten.

Organisatie, uitvoering en evaluatie – condities

- Welke partij heeft de leiding in de begeleiding van de doelgroep en de aansturing van andere organisaties hierin? Het openbaar lichaam, de scholen, de uitvoeringsinstanties? En moeten hiervoor nog andere organisaties worden opgericht, zoals een projectbureau?
- Hoe te komen tot een lean/slim programma.
- Samen met de VO-school of juist niet?
- Welke partij wordt leidend in de registratie en monitoring van de jongeren op de eilanden, en wordt dit in een RMC-achtige functie gegoten of niet?

- Waar ligt de verantwoordelijkheid in de bekostiging van de trajecten? OCW, SZW, het openbaar lichaam of gezamenlijk? Welke gevolgen hebben een eventuele uitbreiding van de doelgroep en het verruimen van de leeftijd hiervoor?
- Welke ondersteuning is er voor elke partij beschikbaar en nodig om de kwaliteit van de uitvoering te vergroten?
- Hoeveel geld is er nodig en/of beschikbaar?
- Voor hoeveel jaren worden de plannen en bekostiging vastgesteld?
- Communicatie met doelgroep (en ouders/familie), betrokkenen, bestuurders.

Overgang van het oude SKJ-traject naar nieuw programma

Bijlage 5 Lijst met afkortingen

Afkorting	Betekenis
ATL	Arbeidstoeleiding
BBL	Beroepsbegeleidende leerweg
BES	Bonaire, Sint Eustatius en Saba
CSEC	Caribbean Secondary Education Certificate
CVQ	Caribbean Vocational Qualification
CXC	Caribbean Examination Council
EOZ	Expertisecentrum Onderwijs Zorg
GED	General Equivalency Diploma
GvP	Gwendoline van Puttenschool
hbo	hoger beroepsonderwijs
mbo	middelbaar beroepsonderwijs
NCF	New Challenges Foundation
NIPA	National Institute for Professional Advancement Sint Maarten
OCW	(ministerie van) Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OLB	Openbaar lichaam Bonaire
OLE	Openbaar lichaam Sint Eustatius
OLS	Openbaar lichaam Saba
RCN	Rijksdienst Caribisch Nederland
RMC	Regionale meld- en coördinatiefunctie
ROA	Raad Onderwijs Arbeidsmarkt
SCS	Saba Comprehensive School
SEP	Skills Enhancement Program
SGB	Scholengemeenschap Bonaire
SKJ	Sociaal kantraject
SRF	Saba Reach Foundation
SZW	(ministerie van) Sociale Zaken en Werkgelegenheid
vo	voortgezet onderwijs
vsv	voortijdig schoolverlaten
vsv-er	voortijdig schoolverlater

Oberon

Postbus 1423, 3500 BK Utrecht

t 030 230 60 90 | f 030 230 60 80

info@oberon.eu | www.oberon.eu